

An aerial black and white photograph of the Lappeenranta Market Hall and Market Square. The market hall is a long, single-story building with a corrugated metal roof and a series of windows along its side. In front of the hall is a large, open square where many people are gathered. Numerous stalls with awnings are set up in the square, and several vintage cars are parked along the edges. The background shows a residential area with houses and trees.

RAMBOLL

LAPPEENRANNAN KAUPPATORI JA KAUPPAHALLI

Rakennushistoriallinen selvitys

Tilaaaja Lappeenrannan kaupunki | 18.9.2025

Kuvaus	Rakennushistoriallinen selvitys
Päivämäärä	18.9.2025
Laatijat	Liina Luoma, Jimi Liikkanen, Laura Kämäräinen
Tarkastaja	Tiina Heikkilä
Hyväksyjä	Matti Veijovuori ja Kimmo Hautamaa
Hyv.pvm.	21.10.2025
Kannen kuva	Lappeenrannan kauppatori ja kauppahalli vuonna 1959. Veturitallit kauppahallin takana. Kuva: Matti Poutvaara. Lappeenrannan museot, kaupungin kuva-arkisto.

Sisälllys

1	Johdanto	5	4.2	Suhde ympäröivään kaupunkirakenteeseen ja rakennuskohteisiin	44
1.1	Selvityksen kohde ja yleiskuvaus	5	5	Kauppahallin nykytila ja säilyneisyys	46
1.2	Selvityksen tarkoitus ja käytetyt menetelmät	5	5.1	Ulkotilat	46
2	Alueen status maankäytössä ja arvotetussa kulttuuriympäristössä	7	5.2	Sisätilat	52
2.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	7	5.2.1	Tilahahmo ja keskeiset elementit	52
2.2	Maakuntakaava	7	5.2.2	Asiakastilat	53
2.3	Yleiskaava	8	5.2.3	Liiketila	54
2.4	Asemakaava	9	5.2.4	Kauppahallin yleinen WC	55
2.5	Rakennettu kulttuuriympäristö ja arkeologia	11	5.2.5	Entinen talonmiehen asunto	56
3	Historiallinen tausta	12	5.2.6	Kauppahallin toimijoiden varasto- ja kylmäsäilytystilat	57
3.1	Selvitysalueen keskeisen kaavoituksen ja rakentamisen historiaa	12	5.2.7	Muita tiloja	57
3.1.1	Alueen varhaiskäyttö ja vaiheet ennen torin perustamista	12	5.2.8	Keskeiset materiaalit ja varusteet	58
3.1.2	Nykyisen torialueen ja ympäristön kehittyminen	17	6	Arvot ja luokitusperusteet	60
3.1.3	Torimyynnin järjestäminen kauppatorilla	22	6.1	Arvojen määrittely	60
3.1.4	Kahvikioskit sekä muut rakennelmat kauppatorilla	22	6.1.1	Arkkithehtoniset ja rakennustekniset arvot	60
3.2	Torikaupan vaiheita ja perinteitä Lappeenrannassa	25	6.1.2	Historialliset arvot	60
3.2.1	Kauppatori hakee paikkaansa	25	6.1.3	Kaupunkikuvalliset arvot	60
3.2.2	Vanha kauppahalli Satamatorilla	25	6.2	Säilyneisyys	60
3.2.3	Torikaupan perinteitä uudella kauppatorilla	26	7	Johtopäätökset ja suositukset	61
3.3	Lappeenrannan uuden kauppahallin rakentaminen ja muutosvaiheet	27	7.1	Alueeseen liittyvät arvot	61
3.3.1	Kauppahallin valmistuminen ja alkuperäinen hallirakennus	27	7.2	Rakennukseen liittyvät arvot	61
3.3.2	Suunnittelija Reino Ahjopalo ja arkkitehtoniset lähtökohdat	31	7.2.1	Arkkithehtuuri ja tyylipiirteet	61
3.3.3	Kauppahallin keskeiset muutokset ja korjausvaiheet	32	7.2.2	Historia ja keskeiset muutosvaiheet	61
3.4	Kauppahallit Suomessa	38	7.2.3	Arvot ja säilymisedellytykset	61
3.4.1	Jälleenrakentamiskauden kauppahallit	38	7.2.4	Säilyneisyys	62
3.4.2	Verrokkikohde Kouvolan kauppahalli	39	7.2.5	Suosituks	62
4	Kauppatorin ominaispiirteet	41	8	Kohdekortti	63
4.1	Nykytila	41	9	Lähdeluettelo	66
			9.1	Arkistolähteet	66
			9.2	Kartta-aineistot ja ilmakuvat	66
			9.3	Paikkatietoaineistot ja rajapinnat	66

9.4	Selvitykset	66
9.5	Kirjallisuus	66
9.6	Muu lähdeaineisto	67

1 JOHDANTO

1.1 Selvityksen kohde ja yleiskuvaus

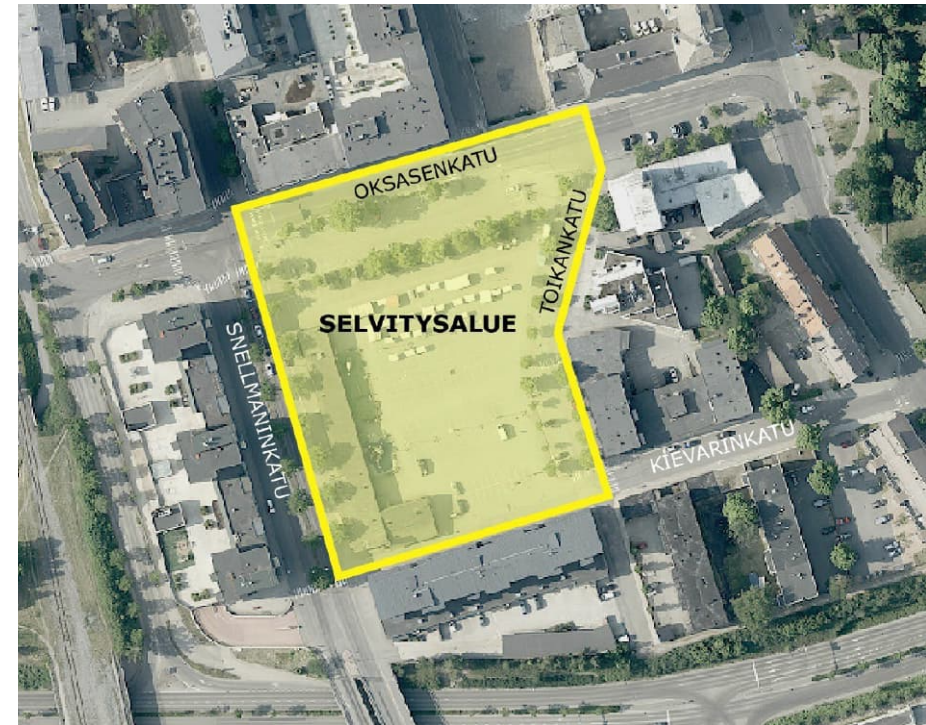
Rakennushistoriaselvityksen kohteena on Lappeenrannan ydinkeskustassa sijaitseva Kauppatori sekä sen länsireunalla, Snellmaninkadun varrella sijaitseva vuonna 1956 valmistunut kauppahalli. Selvitysalueen rajausta on esitetty oheisessa kuvassa (kuva 1). Torikorttelia rajaavat pohjoisessa Oksasenkatu, lännessä Snellmaninkatu, idässä Toikankatu ja etelässä kevyen liikenteen väylä (Kievarinkatu).

Lappeenrannan kaupunki on käynnistänyt Kauppatorin ja lähikortteleiden asemakaavan muutoksen, jossa tutkitaan uuden kauppahallin sijoittamista torin pohjoisreunalle sekä pysäköinnin siirtämistä torin alapuoliseen pysäköintihalliin. Selvitysalue lukeutuu Lappeenrannan keskeisimpiin kaupunkikehityshankkeisiin.

Toritoiminta siirtyi nykyiselle paikalleen ja nykyinen kauppahalli valmistui vuonna 1956. Sitä ennen tori sekä edeltävä kauppahalli sijaitsivat Kaupunginlahden rannalla. Nykyinen Kauppatorin aukio on kuitenkin ollut osa Lappeenrantaa jo vuodesta 1892. Aukio liittyy sisällissodan tapahtumiin työväentalon edusta-aukiona, minkä lisäksi aukiolla on järjestetty Lappeenrannan urheilutoiminnan varhaisvaiheen kilpailuja.

Kauppahalli on sisältynyt yleiskaavan vuonna 2013 laaditun rakennetun kulttuuriympäristön selvityksen piiriin, mutta kauppahallille ei ole tässä yhteydessä osoitettu rakennetun kulttuuriympäristön kohteen merkitystä.¹ Kauppahalli on lisäksi sisältynyt Lappeenrannan ydinkeskustan modernin rakennusperinnön inventointiin vuonna 2019 (Insinööri (AMK) Tiina Heikkilä ja FM Laura Vikman, Ramboll Finland). Kauppahalli on myös ollut mukana Etelä-Karjalan merkittävät rakennukset -inventointihankkeessa (2006) sekä Etelä-Karjalan modernin rakennusperinnön inventoinnissa (2023).

Tässä selvityksessä nimityksellä *Lappeenrannan kauppahalli* viitataan vuonna 1956 valmistuneeseen, selvityksen kohteena olevaan kauppahalliin. Taustoittavassa osuudessa muiden kauppahallien osalta on pyritty täsmentämään, onko kyse kaupungin ensimmäisestä, toisesta vai kolmannelta kauppahallista, tai yksilöimään kauppahalli rakentamisvuodella.

Kuva 1. Selvitysalueen rajausta. Tausta: Ortokuva 2023 (muokattu), Lappeenrannan kaupunki.

1.2 Selvityksen tarkoitus ja käytetyt menetelmät

Selvityksen tarkoituksena on koota yhteen tiedot kauppahallirakennuksen historiasta, muutosvaiheista ja nykytilasta. Selvityksessä käsitellään lisäksi Kauppatorin historiaa aukiona sekä toriin välittömästi rajoittuvien korttelien vaiheita. Selvityksessä esitetään johtopäätökset siten, että tietoja voidaan hyödyntää asemakaavan laatimisessa. Selvitys ei sisällä rakennuksen kuntoarviota, rakenteiden avausta eikä muita teknisiä selvityksiä, eikä kohteen mittauksia.

Lähdeaineistona selvitystyössä on käytetty maanmittauslaitoksen karttoja ja ilmakuvia, vanhoja valokuvia ja kirjallisia lähteitä. Selvitystä varten on saatu alkuperäisiä rakennuspiirustuksia sekä myöhempiä muutospiirustuksia Lappeenrannan kaupunginarkistosta ja

¹ Tmi Lauri Putkonen, Tengbom Eriksson Arkkitehdit Oy 2013.

rakennusvalvonnan arkistosta. Piirustusten avulla on arvioitu rakennuksen ominaispiirteitä, muutoksia ja säilyneisyyttä.

Maastokäynnin teki 26.-27.6.2025 rakennetun kulttuuriympäristön asiantuntija Liina Luoma. Katselmuksen yhteydessä tutustuttiin Kauppatoriin sekä kauppahallirakennuksen sisätiloihin. Kohteet valokuvattiin kattavasti. Samalla arvioitiin kauppahallin nykytilaa ja säilyneisyyttä sekä sen merkitystä osana toriympäristöä.

Selvityksen lopuksi on arvioitu kohteen rakennushistoriallisia, historiallisia ja kaupunkikuvallisia arvoja. Selvitykseen sisältyy kohteen inventointilomake.

Raportoinnista vastasi projektipäällikkönä toimiva Liina Luoma avustajinaan Jimi Liikkanen ja Laura Kämäräinen. Lappeenrannan kaupungilta yhteyshenkilönä toimi kaavoitusarkkitehti Kimmo Hautamaa. Etelä-Karjalan museolta selvitystyötä ohjasi rakennustutkija Anne Helander.

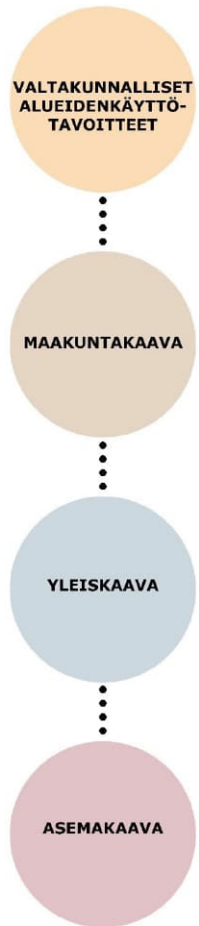
Selvitystyön aikana pidettiin kaksi kokousta: aloituskokous 10.6. sekä loppukokous 2.9.2025. Kokouksiin osallistui ohjausryhmä sekä raportoinnista vastaavat asiantuntijat.

Kuva 2. Kauppahallin sisäänkäynti vuonna 1957. Kuva: Unto Oikkonen. Lappeenrannan museot.

2 ALUEEN STATUS MAANKÄYTÖSSÄ JA ARVOTETUSSA KULTTUURIYMPÄRISTÖSSÄ

Tässä luvussa on käsitelty selvitysalueen statusta nykyisessä lainvoimaisen kaavoituksessa. Historiallisia kaavakarttoja on käsitelty luvussa 3 *Historiallinen tausta*.

Kuva 3. Kaavoitusjärjestelmän hierarkia. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) ohjaavat kolmipor-taista kaavoitusjärjestelmää.

2.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Vuonna 2018 voimaan tulleet Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) ohjaavat kaavoitusta ja valtion viranomaisten toimintaa siten, että valtakunnallisesti merkittävät asiat sekä kansainväliset velvoitteet tulevat huomioiduiksi maakunta-, yleis- ja asemakaavoituksessa.

Rakennushistoriaselvityksen kehiksen luo erityisesti seuraava tavoite: *Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.*²

2.2 Maakuntakaava

Kuva 4. Ote Etelä-Karjalan maakuntakaavasta. Kohdealueen likimääräinen sijainti osoitettu kuvaan keltaisella nuolella. Lähde: Etelä-Karjalan liitto.

Alueella on voimassa Etelä-Karjalan maakuntakaava, joka on vahvistettu ympäristöministeriössä 21.12.2011. Selvitysalue sisältyy kokonaisuudessaan maakuntakaavassa osoitettuun keskustatoimintojen alueeseen (C). Merkinnällä osoitetaan keskustahakuisten kau-

² Valtioneuvosto 2017.

pan, palvelujen, hallinnon, asumisen ja muiden toimintojen yleispiirteinen sijainti. Merkin­nän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä tai vaikutuksil­taan niihin verrattavia kaupallisia palveluita. Keskustatoimintojen alue sisältää tarvittavat liikennealueet, puistot sekä viheralueet ja -vyöhykkeet.

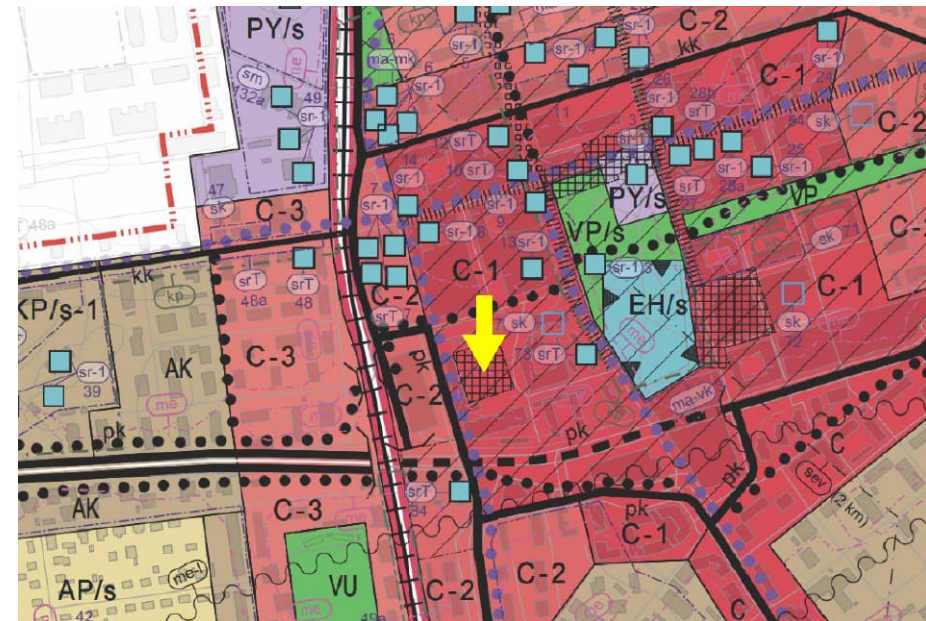
Selvitysalueetta koskee C-merkintään liittyvä suunnittelumääräys: *Alueen yksityiskohtai­semmassa suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota alueen viihtyisyyteen, omaleimaisuus­teen ja kaupunkikuvan tasapainoisuuteen sekä huolehdittava eri liikennemuotojen järjes­telysten tarkoituksenmukaisuudesta ja häiriöttömyydestä. Aluetta suunniteltaessa on va­rauduttava riittävään ja monipuoliseen keskustatoimintaa tukevaan asunto-, työpaikka- ja keskustapalvelujen tarjontaan sekä keskustojen lähikauppojen säilymiseen. Lappeenran­nan keskustan kehittäminen vt 6:n eteläpuolella tulee suunnitella siten, ettei palvelujen saatavuus merkittävästi heikenny nykyisellä pohjoispuoleisella keskusta-alueella. Yksityis­kohtaisemmassa suunnittelussa erityistä huomiota tulee kiinnittää maisema- ja kulttuu­riarvojen sekä rakennushistoriallisten ominaispiirteiden säilyttämiseen ja vapaa-ajan pal­velujen sekä virkistysarvojen turvaamiseen. Erityisesti jalankulun ja kevyen liikenteen ver­kostoa sekä joukkoliikenteen laatua ja sujuvuutta tulee kehittää.*

Selvitysalueeseen ei liity muita merkintöjä. Selvitysalueen lähistöllä sen sijaan sijaitsee maakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia ympäristöjä ja kohteita (ma/km-mer­kintä). Selvitysalueella on Lappeen Marian kirkon ympäristö. Merkinnällä osoitetaan kannalta maakunnallisesti tärkeät kulttuurihistorialliset rakennetut ympäristöt. Alueva­rausmerkintä määrittelee päämaankäyttömuodon.

Lisäksi selvitysalueen kupeeseen on linjattu kevyenliikenteen laaturaitti Helsingintietä ja Taipalsaarentietä mukaillen. Merkinnällä osoitetaan keskeiset työssäkäyntialueen kehitet­vät kevyen liikenteen väylät.

Etelä-Karjalan maakuntahallitus päätti kokouksessaan 29.4.2019 maakuntakaavan päivi­tystyön aloittamisesta. Etelä-Karjalan maakuntakaava 2040 oli selvitystyön ajankohtana kaavaluonnoksen suunnitteluvaiheessa.

2.3 Yleiskaava

Kuva 5. Ote osayleiskaavasta 2030. Kauppatori osoitettu keltaisella nuolella. Lähde: Lappeenrannan kaupunki.

Kauppatorin selvitysalueella on voimassa Lappeenrannan keskustaajaman osayleiskaava 2030 (keskusta-alue), joka on hyväksytty vuonna 2017 ja saanut lainvoiman vuonna 2018. Kaavassa selvitysalue on merkitty keskustatoimintojen alueeksi, jolla kaupalliset ja julkiset palvelut sekä kulttuuripalvelut painottuvat (C-1). Merkintään liittyy seuraava mää­ritys: *Aluetta suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota julkisen liikenteen, jalan­kulun ja pyöräilyn toimivuuteen sekä pysäköinti- ja huoltoliikenteen järjestelyihin. Suun­nittelussa tulee pyrkiä eheyttämään kaupunkikuvaa. Kaupunkikuvallisesti merkittävät ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset tulee ottaa erityisesti huomioon uudisraken­tamisen suunnittelussa.*

Selvitysalueeseen kohdistuu katuaukio / tori -merkintä, jonka lisäksi alueelle ulottuu ydin­keskustan alueelle painottuva kulttuurihistoriallisesti arvokas kävelypainotteinen ydinkes­kusta-alue -merkintä sekä pyöräilyn laatuikäytävä-merkintä. Merkintään liittyy seuraava määräys: *Kävelypainotteisen alueen katujen ja aukioiden pintamateriaalien, kalusteiden ja valaistuksen laadun tulee olla korkeatasoisempia kuin normaalissa katuymäristössä ja*

soveltua kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen ympäristöön. Kävelypainotteisella alueella voidaan erikseen osoittaa kävelykatuja ja kävelypainotteisia katuja. Kävelykadut tulee toteuttaa turvallisina, korkealaatuisina ja esteettöminä ensisijaisesti jalankulkua palvelevina ympäristöinä. Moottoriajoneuvoliikenteen nopeutta tulee rajoittaa nopeusrajoituksen lisäksi rakenteellisin keinoin.

Liikenteellisenä viivamaisina merkintöinä selvitysalueelle ulottuu pyöräilyn laatuikäytävänä linjattu Snellmaninkatu, kevyen liikenteen reittinä linjattu Oksasenkatu ja osin pääkaduksi osoitettu Snellmaninkatu.

Selvitysalueeseen ei kohdistu suojelu- tai muuta kulttuuriympäristöön liittyvää merkintää. Lähin ja torin kannalta keskeisin kulttuuriympäristömerkintä sijaitsee korttelissa 1, entisessä Säästöpankin liikeytälössä (sk-merkintä), joka on kaupunki-, taajama- tai kyläkuvalisest merkittävä kohde. Rakennus on Olli Kivisen toimiston suunnittelema kaupunkikuvalinen maamerkki 1950-luvulta. Mahdollinen tarve suojelulle on määritelty kaavassa ratkaistavaksi asemakaavan tai muun tarkemman suunnittelun yhteydessä. Samassa korttelissa, osoitteessa Kaupunkikatu 45–49, oleviin liike- ja asuinrakennuksiin kohdistuu sr-1-suojelumerkintä, joka tarkoittaa suojeltavaa rakennusta tai rakennusryhmää. Lisäksi korttelissa 6, niin sanotussa Weeran korttelissa, on sr-1-merkinnällä suojeltu Karjalankulmarakennus. Kulttuuriympäristön merkinnät perustuvat Tengbom Eriksson Arkkitehtien ja Lauri Putkosen laatimaan kulttuuriympäristöselvitykseen vuodelta 2013.³

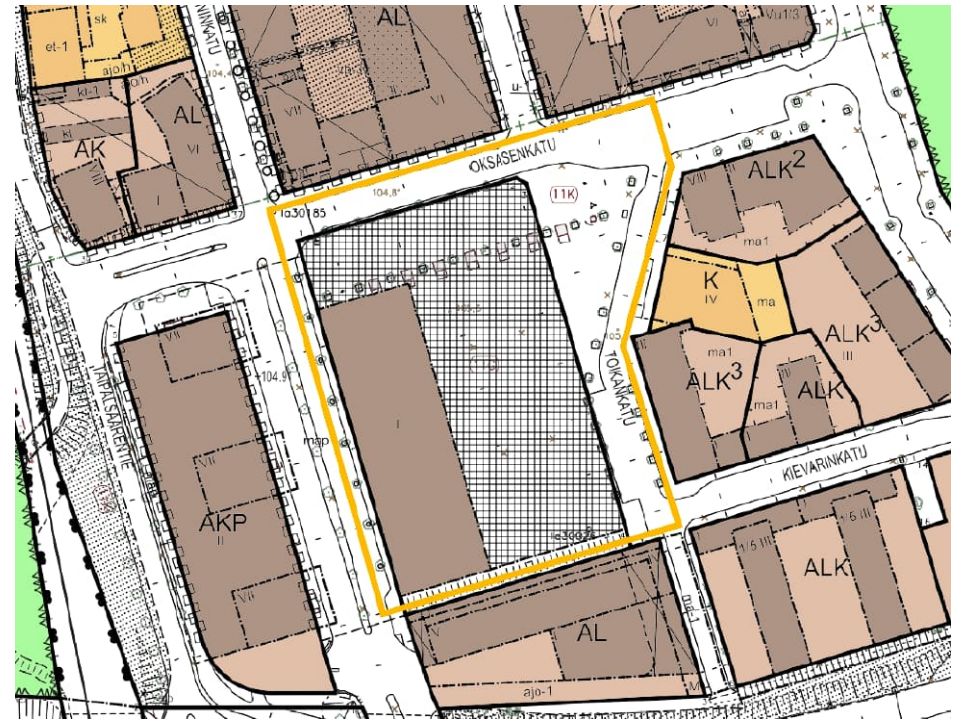
2.4 Asemakaava

Selvitysalueella on voimassa kaksi eri ikäistä asemakaavaa: vanhempi vuodelta 1972 (405-1201) ja uudempi kaavamuutos vuodelta 1986 (405-1713). Kaavoissa ei ole ajalleen tyypillisesti suojelumerkintöjä. Alueen ajantasakaava on esitetty oheisessa kuvassa 6. Selvitysalueen rajaavat korttelit 1, 6, 13, 59 ja 75.

Selvitysalueella on pääosin vielä voimassa vuoden 1972 keskusta-alueen asemakaava, (kuva 7), joka perustuu Lappeenrannan keskustan suunnittelukilpailun voittaneen Erkki Juutilaisen suunnitelmiin⁴. Pääpiirteissään alkuperäinen asemakaava käsitti Snellmaninkadun, Oksasenkadun, Koulukadun, Hämäläistenkadun (nyk. Anni Swaninkatu), ja Pormestarin kadun rajaaman alueen. Kaavassa selvitysalue on osoitettu yleiseksi alueeksi: katualueeksi sekä katuaukioksi tai toriksi. Selvitysalueen länsilaidalla sijaitsevalle kauppahallille on osoitettu kh-merkintä, joka tarkoittaa kauppahallin rakennus alaa. Rakennus alalle

on määritelty rakennusoikeudeksi 2250 kerrosneliometriä (k-m²) ja suurimmaksi sallituksi kerrosluvaksi I. Alueen eteläreuna on merkitty yleiseksi jalankulun korttelialueeksi tai alueen osaksi.

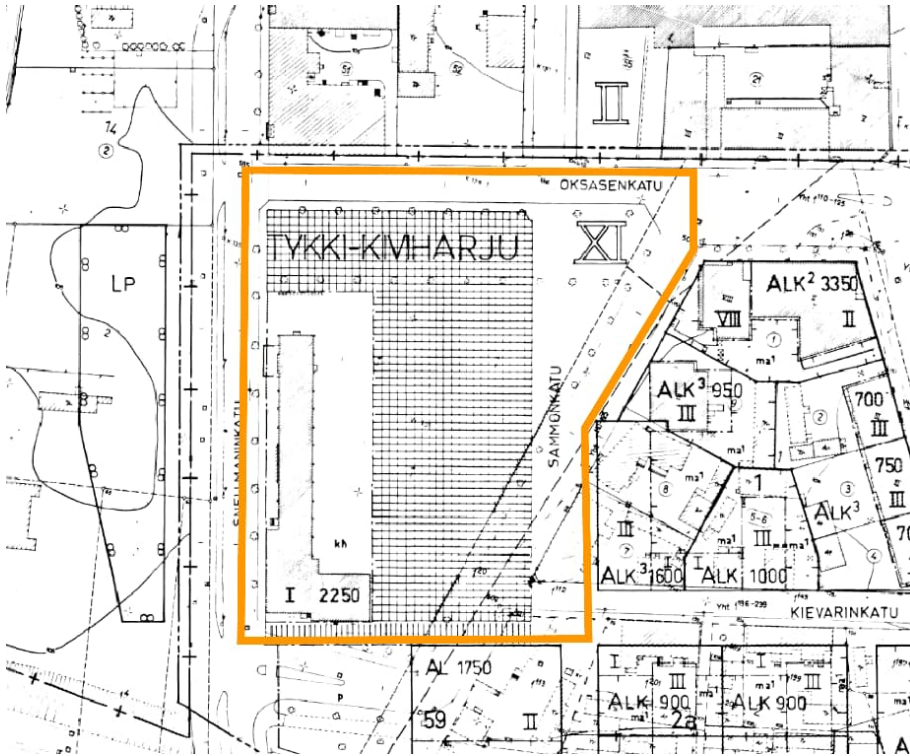
Selvitysalueen itäosaan ulottuu osittain kortteliin 1 vuonna 1986 hyväksytty asemakaavamuutos (kuva 8). Kaava mahdollisti nelikerroksisen liike- ja toimistotalon rakentamisen alueen itäreunalle. Selvitysalueen koilliskulma on kaavassa osoitettu laajaksi katualueeksi (Toikankatu).

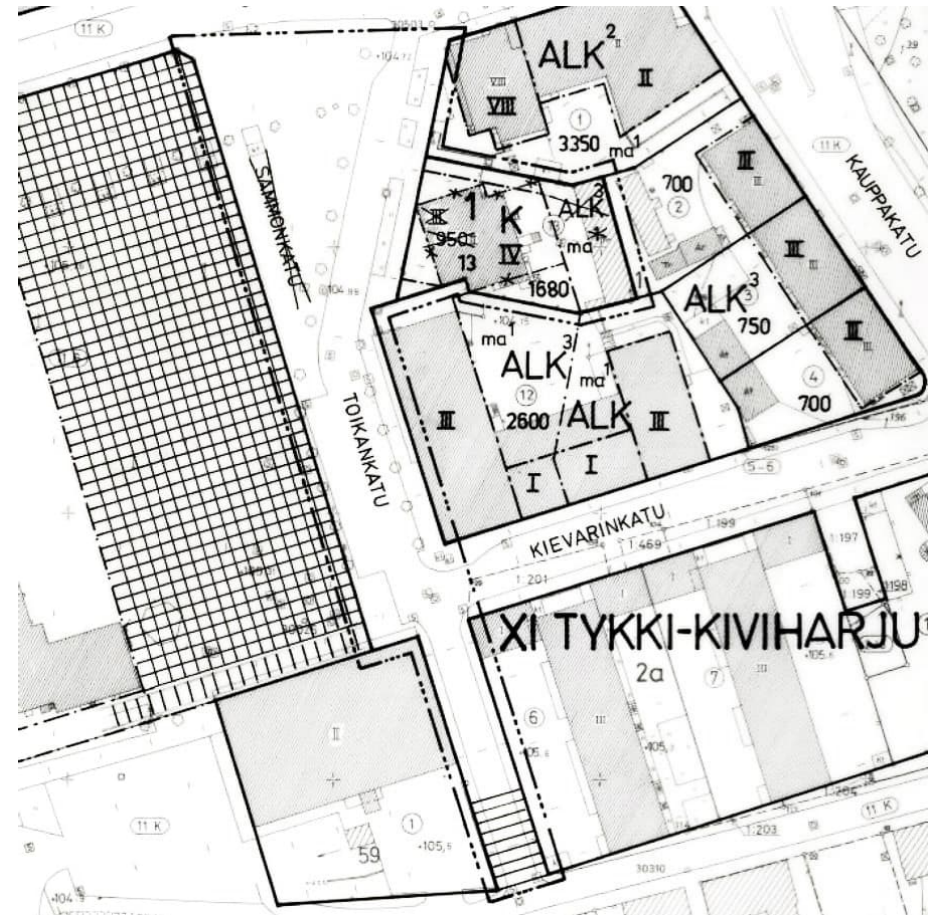
Kuva 6. Ote Lappeenrannan ajantasa-ase m akaavasta. Selvitysalue rajattu oranssilla viivalla. Lähde: Lappeenrannan kaupunki. Karttapalvelu.

³ Kivinen 1956; Tmi Lauri Putkonen, Tengbom Eriksson Arkkitehdit Oy 2013.

⁴ Kilpailun voitti ehdotus nimeltä Villimiehen arkivaatteet vuonna 1963. Keskusta-alueen suunnittelemaan tuli muutoksia pitkän prosessin aikana.

Kuva 7. Ote alkuperäisestä lainvoimaisesta kaavakartasta (405-1201). Selvitysalue rajattu oranssilla viivalla. Lähde: Lappeenrannan kaupunki.

Kuva 8. Ote alkuperäisestä lainvoimaisesta kaavakartasta (405-1713). Lähde: Lappeenrannan kaupunki.

2.5 Rakennettu kulttuuriympäristö ja arkeologia

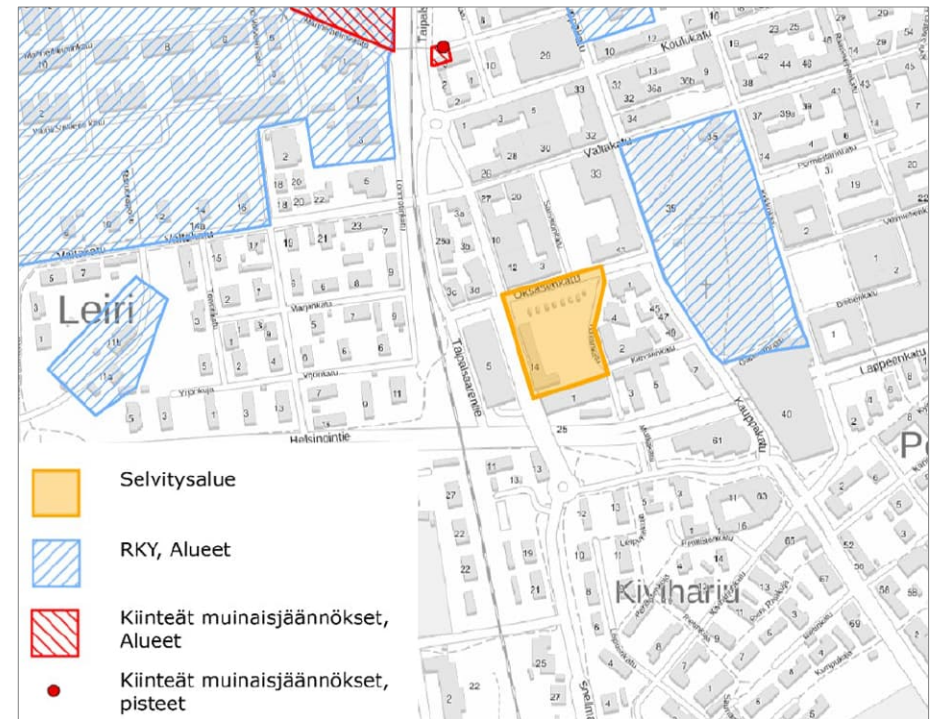
Lappeen kirkon valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009) sijaitsee vain korttelin päässä Kauppatorin selvitysalueesta. Alueeseen kuuluu vuonna 1794 valmistunut harvinainen kaksoisristikirkko, kellotapuli sekä Suomen toiseksi suurin sankarihautausmaa.⁵

Selvitysalueen tuntumassa sijaitsee myös kaksi muuta RKY-aluetta: Lappeenrannan linnoinitus- ja varuskuntakaupunki (1170), jonka laajat rajaukset ulottuvat selvitysalueen itä- ja luoteispuolelle, sekä Lappeenrannan raatihuone ja kauppiastalot (1171), jotka sijaitsevat selvitysalueen pohjoispuolella.

Lähimmät kiinteät muinaisjäännökset sijaitseva selvitysalueesta noin 300 metriä pohjoiseen. Kyseessä ovat kohteet: Seurahuoneen kalmisto (1000049925) sekä Nikolain vallit (1000026183).

Kuva 9. Valokuva selvitysalueesta yläviistosta koilliseen, Lappeen kirkon suuntaan. Kuva vuodelta 2022. Kuvaaja Kai Skyttä. Lähde: Etelä-Saimaa.

Kuva 10. Selvitysalueen sijainti suhteessa kiinteisiin muinaisjäännöksiin ja RKY-alueisiin. Lähteet: Kulttuuriympäristön paikkatietoaineistot, Museovirasto; Taustakartta, Maanmittauslaitos.

⁵ Museovirasto 2009.

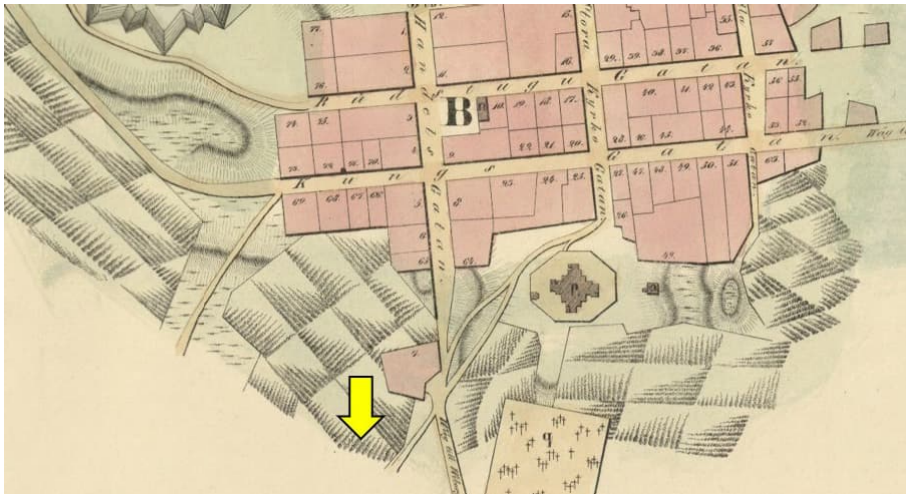
3 HISTORIAALLINEN TAUSTA

3.1 Selvitysalueen keskeisen kaavoituksen ja rakentamisen historiaa

3.1.1 Alueen varhaiskäyttö ja vaiheet ennen torin perustamista

Lappeenrannan siviiliasutus alkoi siirtyä 1700-luvun lopulla Linnoitusniemen ulkopuolelle, keskittyen Viipurin ja Savonlinnan teiden risteyksessä sijainneeseen niin sanottuun Suureen esikaupunkiin. Alkuvaiheessa esikaupunki koostui kahdesta pitkittäiskadusta ja kolmesta pohjois-eteläsuuntaisesta poikkikadusta (kuva 11). 1800-luvun aikana kaupunki kasvoi kattamaan nykyisen ydinkeskustan alueen.

Vielä 1870-luvulla ja 1880-luvun alkupuolella Lappeenranta muistutti kaupungin sijaan enemmän isohkoa maalaiskirkonkylää. Selvitysalue oli tuolloin aikakauden karttojen mukaan edelleen rakentamatonta maata kaupungin rajalla. Selvitysalueen ympäristö on tuolloin mitä ilmeisemmin ollut peltoa, niittyä ja metsikköä kuten muukin kirkon lähiympäristö.⁶

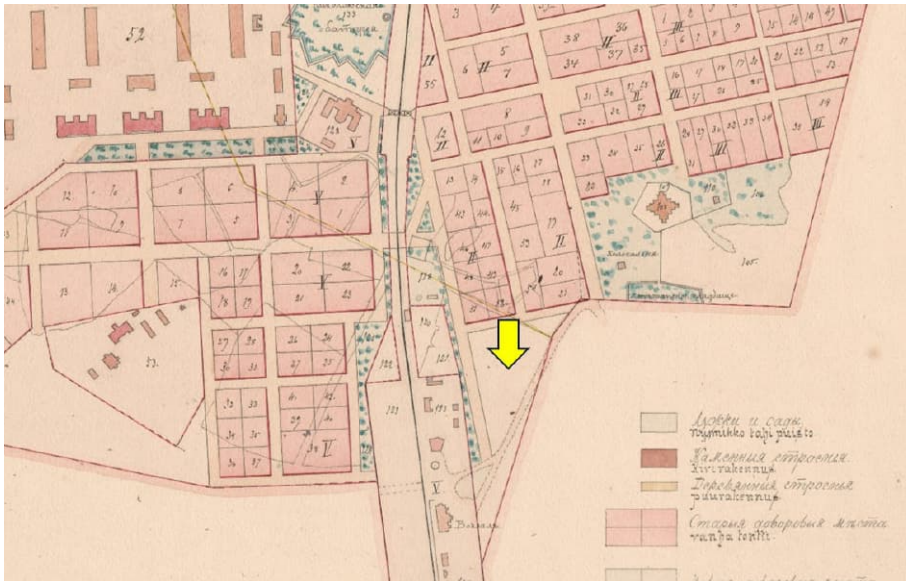
Kuva 11. Ote C. W. Gydénin kartasta Lappeenrannasta vuodelta 1838. Selvitysalueen likimääräinen sijainti esitetty kartalla keltaisella nuolella.

Kuva 12. Ote Lappeenrannan kartasta vuodelta 1848. Selvitysalueen likimääräinen sijainti esitetty kartalla keltaisella nuolella.

1800-luvun jälkipuoliskolla selvitysalueen merkitys kasvoi, kun Lappeenranta kamppaili laajenemistarpeiden kanssa. Kaupungininsinööri Oskar Schultz laati vuonna 1888 asemakaavaehdotuksen, jossa uusia tontteja sijoitettiin muun muassa rautatieasemalle johtavan tien varrelle silloisen kaupunkialueen ulkopuolelle. Neljä vuotta myöhemmin, vuonna 1892, Albin Hannikainen laati merkittäviä laajennusalueita sisältävän asemakaavan (ns. Keisarinkaava), jossa myös selvitysalue oli mukana kokonaisuudessaan (kuva 13). Kaavassa alue on osoitettu ns. keisarinaseman ja rakennettujen kortteleiden väliin jääväksi nurmi- tai puistoalueeksi.

⁶ Murto 1949, 64; Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen, 6.

Kuva 13. Ote merkittäviä laajennusalueita sisältävästä ns. keisarin kaavasta, joka vahvistettiin vuonna 1892. Selvitysalueen likimääräinen sijainti esitetty kartalla keltaisella nuolella.

Selvitysalueetta viistosti halkonut kulkuväylä on ollut tärkeä reitti kaupungista rautatieasemalle. Viistolinjaus esiintyy kuitenkin jo C. W. Gyldeénin vuoden 1838 kartassa (kuva 11), siis vuosikymmeniä ennen rautatien rakentamista, jolloin se ulottui Isolle Kirkkokadulle (nyk. Kirkkokadulle) saakka. Vuoden 1931 ilmakuvassa (kuva 17) linjaus on vielä hahmotettavissa kokonaisuudessaan rautatieasemalta Kirkkopuiston kautta Isolle Kirkkokadulle asti. Tämä kirkon viereisen yhteyden esittäminen näyttää kuitenkin jääneen pois kaavoista ja kartoista jo vuoden 1848 jälkeen (kuva 12).

Jo kaupungin laajentumispyrkimyksiänsä aikana 1880-luvulla oli kaupungilla sitä mieltä, että mikäli kaupunki onnistuu laajentua eteläsuuntaan, olisi sinne perustettava markkinatori kaupungin laitaan.⁷ Tämä jäi toteuttamatta, ja selvitysalueen kuulua jo Lappeenrantaan käytiin kaupungissa julkista keskustelua uudesta toripaikasta Raatihuoneen torin käytyä ahtaaksi. Rautatieaseman ympäristö nousi tuolloin vaihtoehtoiseksi toripaikaksi Kaupunginlahden rinnalle. Lopputuloksena syntyi kompromissiehdotus: varsinainen tori

sijoitettiin rannalle, mutta heinä- ja halkokauppa siirrettiin rautatien varrelle.⁸ 1890-luvulta lähtien rautatieaseman seutu on ollut keskeinen tapahtumapaikka, jossa on järjestetty muun muassa eläinnäyttelyitä, sirkusesityksiä ja markkinoita satamatorin ohella.⁹

1880-luvulla selvitysalueen ympäristö muuttui nopeasti: Ahlqvistinkadulle valmistui työväentalo, länsipuolelle rakennettiin rautatieasema ja koillisreunalle, Lappeen pitäjän puolelle, levisi alati kasvavaa esikaupunkiasutusta. Vaikka ympäristöön kohosi uusia rakennuksia, säilyi se vielä pitkään väljäkkönä ja pienipiirteisenä.

Kaupungin laita-alueet olivat kehittyneet varsin hajanaisesti jo ennen vuoden 1892 asemakaavan vahvistamista, ja sama pirstaleinen rakentaminen jatkui kaupungin rajojen ulkopuolella myös asemakaavan jälkeen. Kasvu oli myös nopeaa; muutaman vuoden aikana vuoteen 1895 mennessä rajantakainen asutus vastasi jo itse kaupunkia talomäärältään.¹⁰

Kuva 14. Lappeenrannan työväentalo Snellmaninkadulla. Rakennus paloi vuonna 1918, joten valokuva on otettu sitä ennen. Kuvassa oikealla tulevan kauppatorin luoteiskulma. Katua reunustavat lehmut on vasta istutettu. Kuva: Lappeenrannan museot

⁷ Castrén 1957, 308.

⁸ Castrén 1957, 410.

⁹ Castrén 1957, 413–414.

¹⁰ Antikainen 1988, 121.

Kuva 15. Ote Valter Thomén laatimasta Lappeenrannan kaupungin asemakaavasta vuodelta 1908, joka ei toteutunut, mutta jonka pohjalta kaupungininsinööri Jalmari Janhunen laati uuden ehdotuksen. Lopullinen kaava tuli voimaan kaupunginvaltuuston päätöksellä v. 1921. Selvitysalueen likimääräinen sijainti esitetty kartalla keltaisella nuolella.

Selvitysalueen varsinainen selkeä toiminnallinen historia alkaa vuodesta 1908, jolloin Lappeenrannan kaupunki päätti tukea urheilutoimintaa ja luovutti Lappeenrannan urheiluseurojen käyttöön työväentalon edustalla sijaitsevan "kentänkulmakkeen". Kentällä järjestettiin urheilukilpailuja ja se sai nimekseen Kisakenttä (kuva 16).¹¹

Kuva 16. Kuva Kisakentästä, nykyisestä kauppatorista vuodelta 1915. Kuvan taka-alalla näkyy mm. leiirikirkko. Kuvaaja: tuntematon. Kuva teoksesta Lappeenrannan Kaupungin Historia: 1812–1918.

Selvitysalueella oli sisällissodan aikana 1918 keskeinen sijainti, sillä se muodosti työväentalon edustalla sijaitsevan aukion. Työväentalo toimi jo varhain työväenkaartin päämajana.¹² Alueen merkityksestä kertoo myös se, että selvitysalueelle sijoittui yksi kaupungin punaisten joukkohautoista (kuva 17). Hauta on sijainnut valokuvista päätellen selvitysalueen pohjoisreunalla nykyisen Oksasenkadun eteläpuolella.

Sisällissodan aikana ja sen loppuvaiheissa Lappeenrannassa henkensä menettäneiden jäännökset oli aluksi kätkeyty useisiin veljeshautoihin eri puolille kaupunkia. Myöhemmin näitä on siirretty Vanhalle hautausmaalle entisen suuren veljeshaudan viereen. Vuoden 1943 siirto-operaatiossa 276 vainajan jäännökset saivat uuden leposijan hautausmaalta. Hautausmaalla sijaitsee vuonna 1940 pystytetty punaisten muistomerkki.¹³

¹¹ Castrén 1957, 675.

¹² Antikainen 1988, 46.

¹³ Työväenmuseo Werstas, ei pvm.

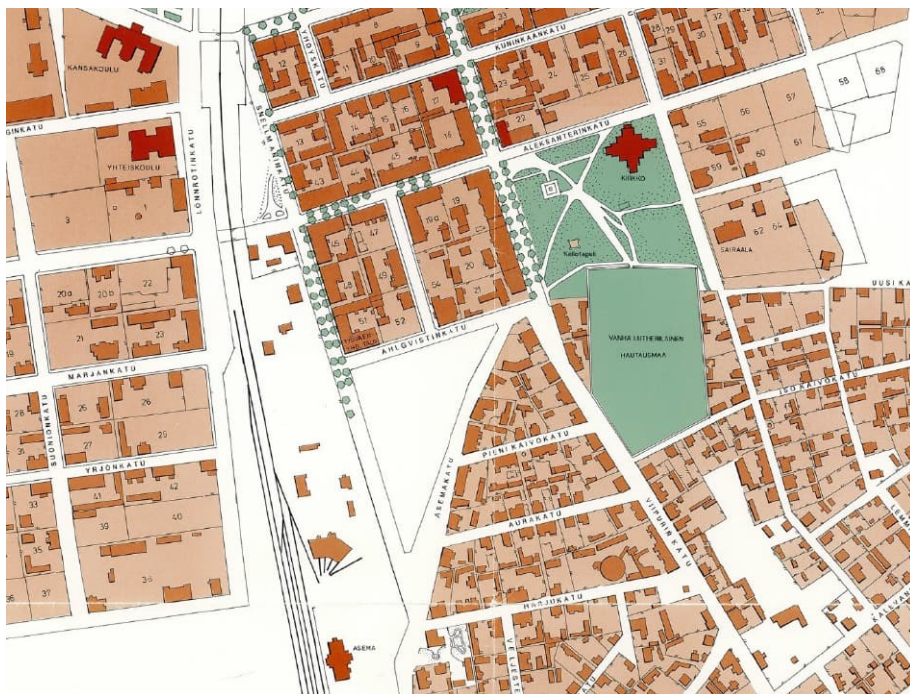
Kuva 17. Punaisten hautajaiset nykyisen kauppatorin alueella helmi-maaliskuussa vuonna 1918. Kuva: Lappeenrannan museot.

Kuva 18. Ilmakuva vuodelta 1931. Selvitysaluetta reunustaa Snellmaninkadun ja Ahlqvistinkadun suunnatut katupuurivit. Itse selvitysalue on vielä tässä vaiheessa vaatimaton nurmikenttä.

Kaupungin suuri laajentuminen vuonna 1932 antoi sysäyksen Lappeenrannan yleiskaavan laatimiselle. Tähän työhön ryhtyi jo aiemmin Lappeenrantaan perehtynyt ja paneutunut arkkitehti Otto-Iivari Meurman. Yleisasemakaava valmistui vuonna 1935 ja vahvistettiin vuotta myöhemmin (kuva 20). Kaava ei puuttunut pienipiirteisille vanhojen kaupungin-osien alueille, vaan keskittyi pääasiassa uudempiin alueliitoksiin.¹⁴

¹⁴ Antikainen 1988, 160–162.

Kuva 19. Ote kartasta "Lappeenrannan keskusta ja eteläiset esikaupungit 1930-luvun alussa". Toikankatu on vielä nimeltään Asemakatu. Lähde: Lappeenrannan historia 1917–1966, nide 1, 1988.

Yleiskaavan myötä selvitysalueen itäpuoli tuli rakentamista ohjaavan kaavan piiriin. Alue liitettiin Tykki-Kiviharjun (XI) kaupunginosaan, Ahlqvistinkatu muutettiin Oksasenkaduksi ja vanhalle rautatieasemalle johtava katu nimettiin Toikankaduksi sekä suoritettiin (kuva 20). Kaavassa Toikankatu päättyi Oksasenkadulle, muodostaen selväpiirteisen rajan torin itäreunaan. Kadulla oli myös tärkeä liikenteellinen rooli: se yhdisti keskusta-alueen Paraisen kaivokseen ja jatkui edelleen maantienä Haminan suuntaan.¹⁵

Selvitysalueen itäpuolella, Kauppakadun ja Toikankadun välissä sijaitseva entinen esikaupunkialue on yleiskaavassa osoitettu kolmionmuotoiseksi alueeksi, jota poikkikadut — Kievarinkatu, Aurankatu ja Harjukatu — jakavat pienempiin kortteleihin.

Kaupungin rautatieasema siirtyi vuonna 1934 valmistuneen Lappeenranta-Vuoksenniskarataosuuden myötä Reijolaan, mutta vanha rata säilyi edelleen rautatiealueena ja asema tavara-asemana.¹⁶

Kuva 20. Ote O-I Meurmanin vuonna 1935 laatimasta yleisasemakaavasta.

Seuraavien vuosikymmenten Lappeenrannan kaupunkisuunnittelussa alkoi, kuten muualakin Suomessa ja laajemmin länsimaissa, näkyä funktionalistinen ote: kaupunkia jaettiin toiminnallisiin alueisiin ja suunnittelussa huomioitiin autoliikenteen mahdollistamat pidemmät välimatkat. Tämä johti kaupunkirakenteen nopeaan laajenemiseen.

¹⁵ Lappeenrannan kaupunki 2025, 17.

¹⁶ Antikainen 1988, 484–485.

Kuva 21. Ilmakuva vuodelta 1939. Selvitysalueella näkyy hiekkapintainen kenttä ja sen alalaidassa viheralue.

3.1.2 Nykyisen torialueen ja ympäristön kehittyminen

Lappeenrannan uuden torin ja kauppahallin tarve nousi esiin 1930-luvulla. Kaupunginlahden rannassa sijainnut vanha kauppahalli koettiin ahtaaksi ja epätarkoituksenmukaiseksi, ja samalla näkemykset torin ihanteellisesta sijainnista olivat kaupungin kasvaessa muuttuneet. Uudistuksen toteutuminen viivästyi kuitenkin ensin sotavuosien investointien vuoksi ja myöhemmin yleiskaavan takia. Nykyistä kauppatoria kutsuttiin ”Uudeksi toriksi” jo ennen varsinaista siirtoa.¹⁷

¹⁷ Antikainen 1988, 604; Kokkonen 1985, 18.

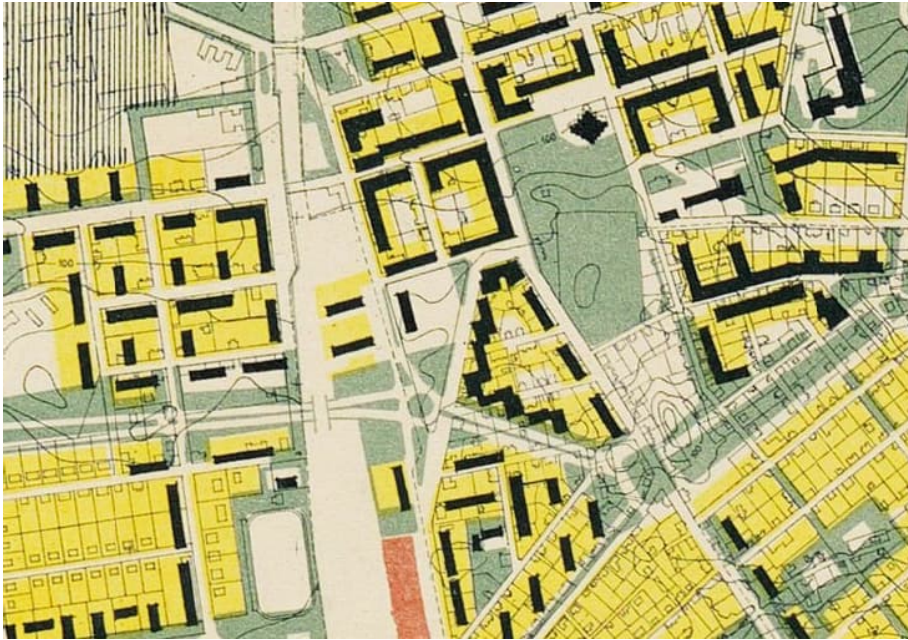
Yleiskaavan laadinnalla pyrittiin vahvistamaan Lappeenrannan asemaa alueen keskuksena Viipurin menetyksen jälkeen. Kaava liitti Lappeen maalaiskunnan ja Lauritsalan kauppalan suunnittelun osaksi kaupungin kaavoitusta. Työn toteutuksesta vastasi Otto-Iivari Meurman, joka antoi sen toimistossaan arkkitehti Olli Kivisen tehtäväksi. Yleiskaavaluonnos tuotiin kaupunginvaltuuston käsittelyyn vuonna 1953, mutta vahvistettiin lopulta vasta vuonna 1956.¹⁸

Kaavassa varattiin laajoja alueita liikenteelle ja osoitettiin keskusta-alue liike- ja hallinto-toiminnoille. Aikakaudelle tyypillisesti umpikorttelien tilalle ehdotettiin lamellitalorivejä. Samalla esitettiin ensimmäistä kertaa kauppatorin ja kauppahallin sijoittaminen ylätorille, jonne suunniteltiin myös uusi kaupunkiin johtava sisääntuloväylä (kuva 23).

Kuva 22. Ilmakuva vuodelta 1953. Lähde: MML/Paikkatietoikkuna, historialliset ilmakuvat

¹⁸ Ramboll Finland Oy 2020, 19.

Kuva 23. Ote Otto-I Meurmanin ja Olli Kivisen vuonna 1955 päivätystä Lappeenranta-Lauritsala yleiskaavasta.

Entinen Kisakenttä valikoitui uuden kauppatorin paikaksi kaupungin kaavasuunnitelmien myötä. Torin siirtoa oli yritetty jo vuonna 1940, mutta hanke ei edennyt kaupunginhallituksessa. Varsinainen toteutus käynnistyi 1950-luvun alussa kaavan hyväksymisen jälkeen. Vuoden 1955 talousarvioon varattiin määrärahat kauppahallin rakentamiseen ja kentän päällystämiseen, ja jo seuraavana vuonna uusi kauppatori ja kauppahalli sijaitsivat nykyisellä paikallaan (kuva 24).¹⁹

Kuva 24. Ilmakuva vuodelta 1957. Selvitysalue vuosi kauppatorin siirtymisen ja kauppahallin valmistumisen jälkeen. Torialueen eteläpuolella on nähtävissä vielä osa aiemmasta viheralueesta.

Yleiskaavan valmistumisen jälkeen ryhdyttiin laatimaan keskustalle uutta, ajan hengen mukaista asemakaavaa. Keskustan suunnittelusta järjestettiin kilpailu vuonna 1963, jonka voitti Erkki Juutilainen ehdotuksellaan "Villimiehen arkivaatteet" (kuva 26). Keskustasuunnitelman laati Erkki Juutilainen Lappeenrannalle vuosien 1963–1967 aikana.²⁰

Erkki Juutilainen laati toimeksiantona myöhemmin keskustasuunnitelman pohjata keskusta-alueen asemakaavan. Kaava poikkesi aiemmasta kilpailuehdotuksesta huomattavasti erityisesti toimintojen sijoittelun, korttelirakenteen ja liikennejärjestelyjen osalta. Lopullinen asemakaava vahvistettiin 20.9.1972. Kyseinen kaava on selvitysalueella pääosin edelleen voimassa.²¹

¹⁹ Kokkonen 1985, 10; Antikainen 1988, 604.

²⁰ Antikainen 1988, 173; Ramboll Finland Oy 2020, 26.

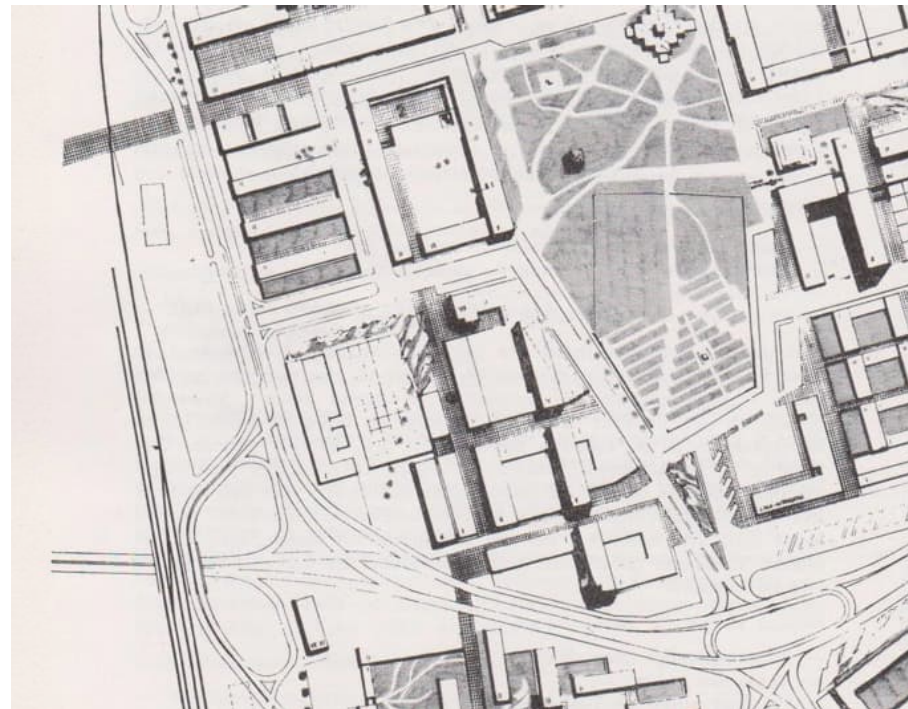
²¹ Ramboll Finland Oy 2020, 30.

Kuva 25. Valokuva vuodelta 1959. Oikealla Kauppatori ja uusi kauppahalli, vasemmalla Toikankadun varrella puutaloja ja autojono. Taustalla VR:n kerrostalo Koljonlinna. Kuva: Esko Juhola.

Kauppahalli oli uuden kauppatorin alkuvuosina sen ainoa pysyvä rakennus. Torin lähiympäristön rakennuskantaan kuuluivat tuolloin Oksasenkadulla sijainnut työväenyhdistyksen talo (valm. 1925), yksityinen liiketalo, VPK:n talo (valm. 1900-alkupuoli) ja useassa eri vaiheessa rakennettu Etelä Savo Oy:n liikerakennus. Toikankadun rakennuskantaa olivat puolestaan kadunkulmaan vuonna 1954 valmistunut Säästöpankin talo sekä 1900-luvun alkupuolella rakennetut 1,5-kerroksiset puutalot. Kadunvarren rakennuskanta muodostui torin alkuaikoina pääasiassa pienipiirteisistä asuinrakennuksista. Torin etelä- ja länsipuolella sijaitsivat vanhan aseman rakennukset veturitalleineen, sekä VR:n vuonna 1948 valmistunut nelikerroksinen asuinkerrostalo Koljonlinna.²²

²² Kokkonen 1985, 19; Lappeenrannan kaupunki 2025, 23.

Kuva 26. Ote Erkki Juutilaisen vuoden 1963 keskustakilpailun voittaneesta ehdotuksesta "Villimiehen arkivaatteet".

Kaupankäynnin asema torin ympäristössä vahvistui, kun Oksasenkadulta purettiin VPK:n talo ja sen tilalle valmistui Centrumin tavaratalo vuonna 1970. Myös torin eteläpuolinen ympäristö muuttui merkittävästi, kun kehäkatu toteutui vuonna 1970 (kuva 27). Uusi itä-länsisuuntainen väylä oli tärkeä keskustan viihtyisyyden kannalta ja huomioitu jo Olli Kivisen yleiskaavassa 1950-luvulla. Tie linjattiin Simolantien S-mutkan kohdalta Snellmaninkadulle väistäen VR:n asuinrakennuksen Koljonlinnan. Samalla kulkuyhteys Snellmaninkadulta Toikankadulle siirrettiin kehäkadun ylittävän sillan pohjoispuolelle.²³

²³ Kokkonen 1985, 19; Lappeenrannan kaupunki 2025, 24–25.

Kuva 27. Maanmittauslaitoksen ilmakuva vuodelta 1970, kun keskustan ohittava kehäkatu on rakennettu ja Snellmaninkadun alitse kulkeva kaivanto katkaisee Toikankadun. Lähde: Lappeenrannan kaupunki

Lappeenrannan keskusta-alueen asemakaava valmistui vuonna 1972 Erkki Juutilaisen laatimana (kuva 7). Kaavassa oli jo poistettu vastikään rakennettu Toikankadun liittymä Snellmaninkadulle, ja kauppatorin etelälaidalle osoitettiin kaksikerroksisen asuin- ja liikerakennuksen rakennusalue. Rakennus toteutui 1970-luvulla (Sokos-halli), ja se jatkoi Kievarinkadun linjausta länteen (kuva 28). Kauppahallin vieressä katu muuttui kevyen liikenteen väyläksi.²⁴

Kuva 28. Näkymä Oksasenkadulta Toikankadulle vuonna 1983. Taustalla 1970-luvulla rakennettu Sokos. Kuvaaja Aarne Mikonsaari. Lähde: Lappeenrannan museot

Kauppatorin ympäristö koki muutoksia 1970–80-lukujen aikana. Torin itälaidalta katosivat viimeisetkin puutalot, kun ns. torikorttelin eli Kievarinkadun pohjoispuolen rakennukset purettiin liikerakennusten tieltä. Erkki Juutilaisen vuoden 1972 asemakaavan mukaisesti tontille toteutui vuonna 1978 asuin- ja liikerakennus Kiinteistö Oy Ristontori, joka muutti Toikankadun korttelinrakenteen kulman suorakulmaiseksi. Hieman tämän jälkeen vuonna

²⁴ Lappeenrannan kaupunki 2025, 25.

1987 käynnistyi myös Pohjola-yhtiön uuden toimistorakennuksen rakentaminen arkkitehti Eino Tuompon suunnitelmien pohjalta. Arkkitehtonisesti kunnianhimoinen ja monimuotoinen liike- ja toimistorakennus valmistui seuraavana vuonna, 1988, Säästöpankin talon viereen.²⁵ Myös torin pohjoispuolen ympäristö muuttui 1970-luvun alussa, kun vanha puurakenteinen työväentalo sekä sen viereiset puolitoistakerroksiset asuintalot purettiin. Tilalle rakennettiin kaksikerroksinen työväenliikkeen liike- ja toimitalo sekä Keskon kaksikerroksinen tavaratalo.²⁶

Snellmaninkadun länsipuoli kauppahallin kohdalla oli pitkään rautatieläisten asuinalueita. Alueen purkamisen alkoi 1980-luvulla ja vaiheittain se muuttui pysäköintialueeksi. Korttelille 75 laadittiin asemakaava, joka mahdollisti kaksikerroksisen rakennusosan ja kolme viisikerroksista rakennusosaa, yhteensä seitsemän kerrosta korkeita torneja (rakennusoi-
keus 7600 k-m²). 1990-luvun lama viivästytti kaavan toteutumista ja rakennus valmistui lopulta vuonna 1995 Arkkitehtitoimisto Mikko Heikkilän suunnittelemana.²⁷

1990-luvun lopulla kauppatorin etelälaitaa rajannut Kiinteistö Oy Paulintori (entinen Sokos) haki asemakaavan muutosta lisärakennusoikeuden saamiseksi. Kerrosmäärien kasvattamiseen liittyi kuitenkin huoli torialueen varjostumisesta. Alkuperäisen kolmea tornimaista rakennusta koskeneen ehdotuksen sijaan kaavaan merkittiin viiden kerroksen kor-
kuinen yhtenäinen rakennusmassa, jonka todettiin varjostavan toria erityisesti talvikuu-
kausina. Uusi asuin- ja liikerakennus valmistui vuonna 2000 arkkitehtitoimisto Timo Vuoren suunnittelemana.²⁸

2010-luvulla Oksasenkadun ympäristö koki jälleen muutoksia. Vuonna 2016 entiselle, vuonna 1951 valmistuneelle Lappeenrannan Energian kytkinkentälle valmistui 6–8-kerroksinen asuin- ja liikerakennuskompleksi. Seuraavana vuonna, 2017, purettiin Oksasen-
kadun ja Sammonkadun kulmauksessa sijainnut Keskon liiketalo, ja sen tilalle rakennettiin kuusikerroksinen asuin- ja liikerakennus (kuva 29).²⁹

Kuva 29. Oksasenkadun ja Sammonkadun risteyksessä sijaitseva kuusikerroksinen asuin- ja liikerakennus. Kuva vuodelta 2025. Lähde: Lappeenrannan kaupunki.

Kuva 30. Ilmakuva vuodelta 1994.

²⁵ Lappeenrannan kaupunki 2025, 23–24.

²⁶ Lappeenrannan kaupunki 2025, 18–22.

²⁷ Lappeenrannan kaupunki 2025, 26.

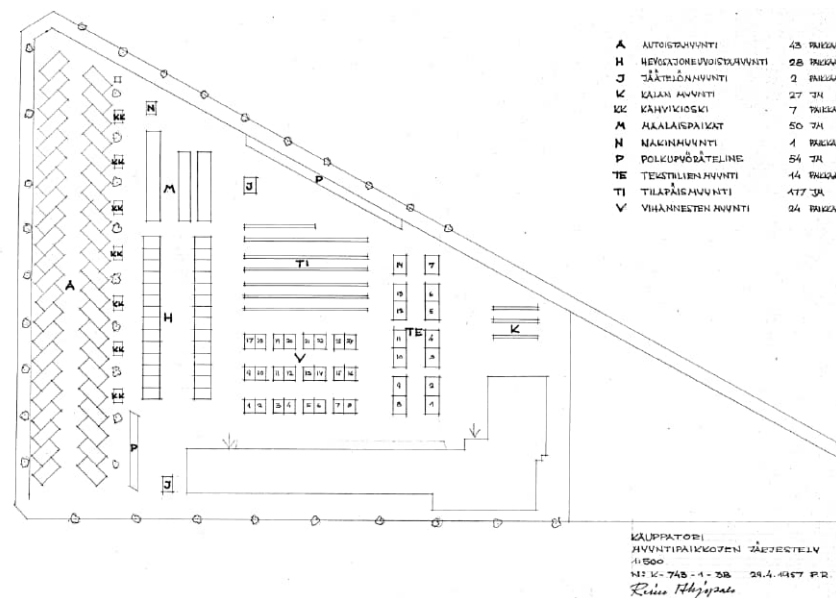
²⁸ Lappeenrannan kaupunki 2025, 22, 27.

²⁹ Lappeenrannan kaupunki 2025, 25.

3.1.3 Torimyynnin järjestäminen kauppatorilla

Kauppatörin myyntilinjat sijoittuivat alkujaan pääosin joko Oksasenkadun tai kauppahallin suuntaisesti, ja niiden välissä kulki useita käytäviä. Myyntipaikkoja ei eriytetty tuotteiden mukaan, vaan samoja elintarvikkeita – kuten vihanneksia, juureksia, leipää, marjoja ja kukkia – myytiin useilla eri alueilla.³⁰³¹

Alkuperäinen vuoden 1957 torin myyntijärjestys (kuva 31) oli seuraavanlainen: torin pohjoisosassa Oksasenkadun varrella oli 43 autoistamyyntipaikkaa, joita seurasi seitsemän kahvimyyntipaikkaa. Niiden jälkeen sijoittui 1–3 riviä hevosajoneuvoista- ja maalaistuotemyyntipaikkoja, kun taas vihannes- ja tilapäiset myyntipaikat oli järjestetty hallin suuntaisesti torin keskiosiin. Torin eteläpäässä oli 14 tekstiilimyyntipaikkaa sekä kolme riviä kalamyyntipenkkejä. Myöhemmässä järjestelyssä Oksasenkadun varrella sijainneet autoistamyyntipaikat poistettiin, ja hevospaikkoja muutettiin autoille soveltuviksi.³¹

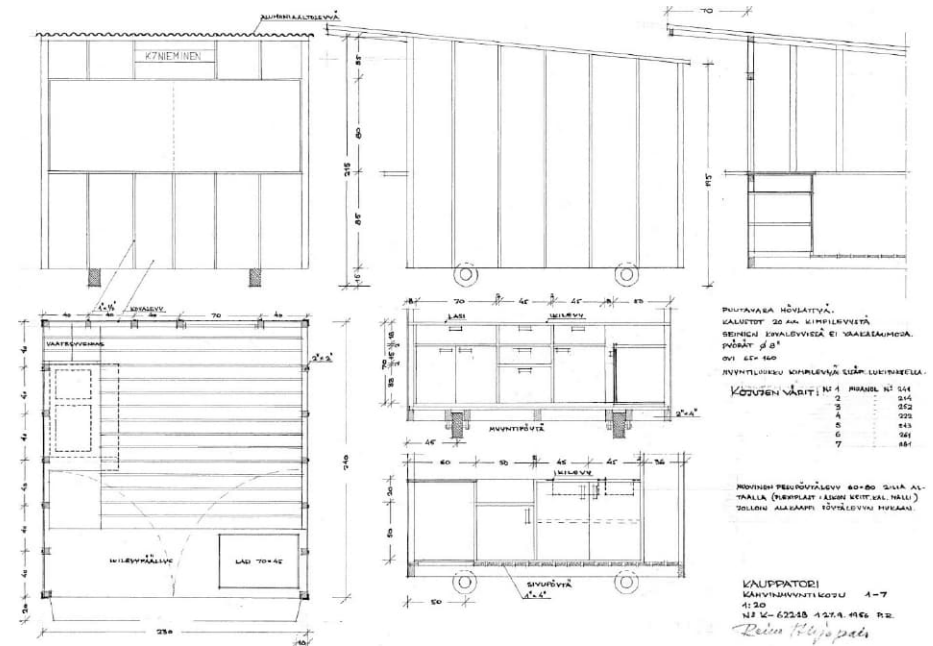

Kuva 31. Alkuperäinen kauppatorin myyntipaikkojen järjestely vuodelta 1957. Seitsemän kahvinmyynti-
kojua oli tällöin paikoillaan. Piirustuksen on signeerannut kaupunginarkkitehti Reino Ahjopalo. Lähde: LKA

3.1.4 Kahvikioskit sekä muut rakennelmat kauppatorilla

Kahvikioskit

Kahvimyynti oli vakiintunut osa Lappeenrannan torielämää, vaikka alun perin myyntipaikkoja ei suunniteltu torille vaan uuden kauppahallin yhteyteen. Rantatorin kahvikauppiat saivat kuitenkin säilytettyä myyntioikeutensa vuonna 1956, ja uusia kioskeja varten laadittiin rakennustoimistossa piirustukset. Ne olivat aiempia rakenteeltaan ja varustukseltaan parempia, mm. kovalevyseinät, alumiiniaaltolevykatto ja kumipyörät. (kuva 32) Koska kioskeja jouduttiin siirtämään päivittäin, syntyi liikenneongelmia, minkä vuoksi kauppiaille myönnettiin vuonna 1967 lupa pitää kojunsä torilla pysyvästi. Vuotta myöhemmin asiakaspalvelua parannettiin, kun kojujen ympärille sallittiin sijoittaa pöytiä ja tuoleja myyntiaikana.³² Myös rulettikopit tulivat pysyviksi rakenteiksi torille 1960-luvun lopussa.³³

Kuva 32. Vuonna 1956 suunnitellut kahvimyyntikojut (Reino Ahjopalo). Lähde: LKA

³⁰ Kokkonen 1985, 24.

³¹ Kokkonen 1985, 24.

³² Kokkonen 1985, 27.

³³ Kokkonen 1985, 19.

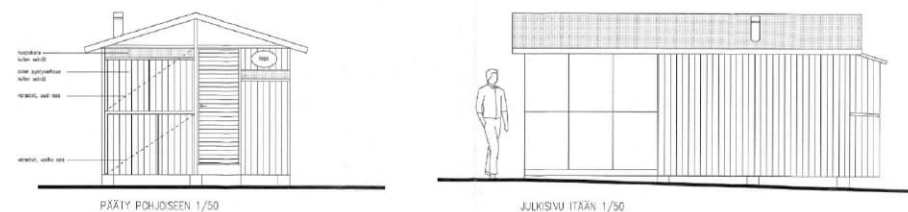
Kuva 33. "Vetykioskit" eli alkuperäisen malliset kahvikioskit vuonna 1968. Taustalla näkyy työväentalon ja kaupunginteatterin kattoa. Kuvaaja Reino Kaatonen. Lähde: Lappeenrannan museot.

Kaikki kauppatorin seitsemän kioskia on uusittu 1980-luvun alussa (vuonna 1981 tai 1982). Myös vuodelta 1971 on olemassa piirustukset, mutta niiden mukaisia kioskirakennuksia ei ole valokuvien perusteella rakennettu. Aiemmasta poiketen uusitut kioskit suunniteltiin harjakattoisiksi. Katto suunniteltiin jatkumaan anniskelualueen päälle, mikä lisäsi viihtyisyyttä ja tarjosi suojaa myös keväisin ja syksyisin (kuvat 34 ja 35).³⁴

Kahvikojuihin tehtiin muutoksia vuonna 2006. Muutokset koskivat vain varastotilaa, joten kioskut vastaavat edelleen pääpiirteissään 1980-luvun alkuperäistä mallia (kuva 35).

Kuva 34. Uusi kahvikioski vuonna 1983. Kioskien malli on sama vuonna 2025. Kuvaaja Aarne Mikkonen. Lähde: Lappeenrannan museot

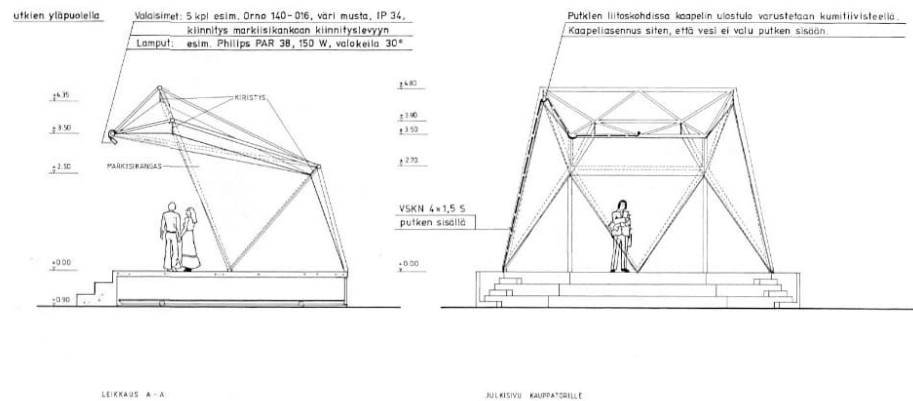

Kuva 35. Nykyinen kioskimalli. Ote on torin kahvikojujen muutospirustuksista vuodelta 2006. Muutokset koskivat varastotilaa, ja kioskut vastaavat edelleen pääpiirteissään 1980-luvun alkuperäistä mallia. Lähde: LRAVA

³⁴ Lappeenrannan kaupunki 2025, 21.

Soittolava

Torin etelälaitaan sijoitettiin soittolava 1980-luvun puolivälissä. Lavan suunnitteli Arkkitehtitoimisto Timo Vuori Oy. Se rakentui kevytrakenteisesta teräsrungosta ja markiisikaasta (kuva 36). Paikallaan se palveli muutaman vuosikymmenen ajan, kunnes se poistettiin vuosien 2014–2017 välisenä aikana.

Kuva 36. Soittolavan sähköpiirustukset vuodelta 1985. Lähde: LKA

Lasten leikkipaikka

Kauppahallin edustalle rakennettiin lasten leikkipaikka vuonna 2017. Saman vuoden syksynä torin asfaltti uusittiin (kuva 37).³⁵

Yleinen WC

Torille rakennettiin erillinen yleisö-WC vuonna 1999, ja se uusittiin vuonna 2007.

Kuva 37. Valokuva kauppahallin edustan leikkipaikan rakennustöistä vuodelta 2017. Kuva: Heikki Kempainen.

³⁵ Kempainen 2017.

3.2 Torikaupan vaiheita ja perinteitä Lappeenrannassa

3.2.1 Kauppatori hakee paikkaansa

Lappeenranta oli saanut kaupunkioikeudet vuonna 1649 Pietari Brahen ollessa toisella kenraalikuvernöörikaudellaan. Kolme vuotta myöhemmin lappeenrantalaiset anoivat kaupungilleen privilegioita ja omia markkinoita, sillä viipurilaisten toimijoiden ranta-alueelle muodostama puotikylä ja sen aikaansaama liikenne häiritsivät kaupunkilaisten omaa kaupankäyntiä. Lappeenrantalaisten epäonneksi kiista jatkui 1600-luvun lopulle saakka, jolloin Viipuri sai markkinat kokonaan itselleen, ja vuonna 1683 Lappeenrannan kaupunkioikeudet lakkautettiin – kaupunki alennettiin viipurilaisten markkinapaikaksi. Toritoimintaa oli 1640-luvulla ollut silloisen pääkadun länsipuolella. Myöhempien asemakaavojen myötä kaupunkiin muodostui kaksi keskusta: etelän puolella sijaitsi ns. hälytystori, johon liittyivät kasarmi-, makasiini- sekä kirkolliset rakennukset muodostaen oman kokonaisuutensa. Läntisen rannan puolella sijaitsi toinen keskus, jonka muodostivat raatihuone, maaherran residenssi, vaakahuone ja varsinainen kauppatori.

Lappeenranta ei saanut vielä 1720-luvullakaan kaupunkioikeuksiaan takaisin, vaan muodosti Haminan kanssa kaksoiskaupungin Viipurin jäädessä Venäjän rajan taakse. 1743 jälkeen Turun rauhassa myös Lappeenranta ja Hamina liitettiin Venäjään. Venäläiset suunnittelivat 1700-luvulla Linnoituksen asemakaavoituksen yhteydessä myös kauppahallia ortodoksikirkkoa vastapäätä. Suunnitelma jäi kuitenkin toteutumatta. Markkinoita pidettiin 1700-luvun puolivälin jälkeen mm. linnoitusmäen länsirinteessä sijainneella torilla. 1700-luvun lopulta alkaen paikka vaihtui jälleen ortodoksikirkon viereen.

Vuonna 1812 Viipurin lääni ja siihen kuulunut Lappeenrannan kaupunki liitettiin Suomeen. Vuodesta 1826 lähtien markkinapaikkana toimi Suuressa esikaupungissa sijainnut Kaupakatu, ja vuodesta 1829 alkaen torin paikka oli vastavalmistuneen Raatihuoneen edessä.

1800-luvun lopulla alkoi uusi keskustelu torin paikan vaihtamisesta, sillä maalaiset olivat alkaneet myydä tuotteitaan rannassa, jossa oli väljempää. Kaupunginvaltuusto päätti torin siirtämisestä Kaupunginlahden rantaan vuonna 1889, mutta esimerkiksi puutavaraa myytiin edelleen rautatieaseman luona. Rannassa sijaitseva tori kauppahalleineen alkoi tuntua syrjäiseltä kauppakesittymän muodostuessa 1900-luvun alkuvuosikymmeninä yhä enem-

män keskikaupungille. 1940-luvulla tehtiin ensimmäiset ehdotukset kauppatorin siirtämisestä ns. Oksasenkadun kentälle, mutta torikauppiaat vastustivat hanketta. Päätös torin siirtämisestä syntyi lopulta vuonna 1955, ja samalla päätettiin rakentaa torin yhteyteen nykyaikainen kauppahalli. Kaupunkilaiset alkoivat puhua uudesta torista ”ylätorina” ja vanhasta ”rantatorina”, joka jäi matkailu- ja virkistyskäyttöön.³⁶

3.2.2 Vanha kauppahalli Satamatorilla

Kauppias Viktor Abramoff anoi vuonna 1901 lupaa vuokrata Lappeenrannan Satamatorilta pienen alueen kauppahallin rakentamista varten. Lupa myönnettiin, ja alue vuokrattiin 25 vuodeksi eteenpäin. Jo samana vuonna arkkitehti Allan Schulman laati hallirakennuksen piirustukset.³⁷

Satamatorin kauppahalli valmistui vuonna 1903. Rakennus oli puurakenteinen, suorakaitteen muotoinen ja varustettu säterikatolla. Arkkitehtuurissa oli vaikutteita sekä hillitystä kansallisromantiikasta että kertaustyyleistä. Koristelultaan rakennus oli aikakaudelleen poikkeuksellisen pelkistetty, joskin sitä elävöittivät takorautaiset harjakoristeet.³⁸

Kauppahalli kärsi merkittäviä vaurioita toisen maailmansodan aikaisissa pommituksissa vuonna 1939, jolloin rakennuksen toinen puolisko tuhoutui. Jäljelle jäänyt osa purettiin vuonna 1957 uuden kauppahallin- ja torin aloittaessa toiminnan ”ylätorilla”.³⁹

³⁶ Kokkonen 1985, 7–10.

³⁷ Gyllenberg 2007, 40–42.

³⁸ Gyllenberg 2007, 40–42.

³⁹ Gyllenberg 2007, 100.

Kuva 38. 1930-luvun viistoilmakuva vanhasta kauppahallista Kaupunginlahden rannalla. Kuva: Veljekset Karhumäki Oy, LKA.

3.2.3 Torikaupan perinteitä uudella kauppatorilla

Lappeenrannalla on pitkät kaupankäynnin perinteet. Jo keskiajalla kaupunki tunnettiin suurista tervamarkkinoistaan, ja torikauppa kytkeytyi tiiviisti Viipurin ja Pietarin kauppasuhteisiin.⁴⁰

Nykyisen Lappeenrannan kauppatorin, ”ylätorin”, erityispiirteenä on säilynyt viljelijöiden ja tuottajien oma suoramyynti, joka muodostaa edelleen torikaupan perustan. Perinteisiin kuuluvat paikalliset tuotteet, kuten Lemmin perunat, Nuijamaan mansikat ja Viipurin rinkelit. 1960-luvulta alkaen torin omaleimaiseksi piirteeksi ovat vakiintuneet kahvikioskien myymät täytetyt lihapiirakat, ”vedyt ja atomit”. Torikulttuuriin liittyvät myös pitkät asiakassuhteet, tuttujen kauppiaiden ja asiakkaiden kohtaamiset sekä kaupankäynnin käytännöt, kuten litrojen ja kappojen käyttö reiluine mittoineen. Juhannusaatto on torikaupan vilkkaimpia päiviä.⁴¹

Kauppatorin myyntipaikat järjestettiin alusta alkaen siten, että keskelle torialuetta kaupahallin edustalle tuli myyntikojut vihanneksille, tekstiileille ja kalalle. Tilapäismyyntipaikat sijoitettiin myös torin keskialueelle. Oksasenkadun varrelle tulivat autoistamyyntipaikat viistopysäköintinä. Hevosajonauvoistamyynti sekä ”maalaispaikat” sijoitettiin omaan riiviinsä keskemmälle toria. Kahvikojut olivat hevos- ja automyyntipaikkojen välissä samalla

paikalla kuin nykyäänkin (kuva 31). Lisäksi torilla oli kaksi jäätelökioskia ja nakinmyyntipaikka. Myyntipaikkoja on järjestetty uudelleen säännöllisin väliajoin kunkin aikakauden vaatimusten, myytävien tuotteiden ja myyntitavan perusteella.

Kuva 39. Kuva kauppatorilta 1990-luvun alusta. Nykyiset kahvimyyntikojut taustalla. Kuvaaja Vesa Mikkonen. Lähde: Lappeenrannan museot.

⁴⁰ Tuuva-Hongisto 2017, 1.

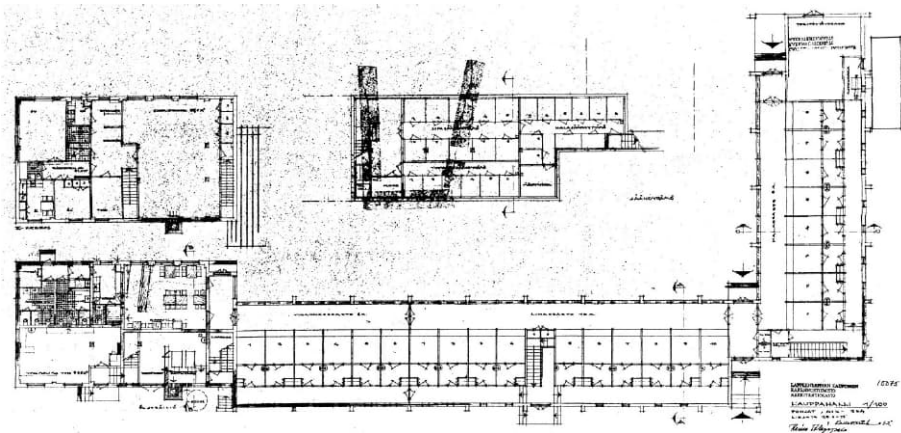
⁴¹ Tuuva-Hongisto 2017, 2–15.

3.3 Lappeenrannan uuden kauppahallin rakentaminen ja muutosvaiheet

3.3.1 Kauppahallin valmistuminen ja alkuperäinen hallirakennus

Vuoden 1955 talousarvioon hyväksyttiin määrärahat kauppahallin rakentamiseen ja kentän päällystämiseen, ja jo seuraavana vuonna 1956 uusi kauppatori ja kauppahalli valmistuivat kaupunkilaisten käyttöön. Kauppahallin rakentajana toimi Rakennusliike Rainer Sainio.⁴² Harjannostajaisia vietettiin kesäkuussa 1956 (kuva 45) ja avajaisia 4 kuukautta myöhemmin (kuva 47).⁴³

Rakennuksen toisesta päästä suunniteltiin aluksi kaksikerroksista. Myös kellarikerros oli suunnitteilla, mutta näistä suunnitelmista luovuttiin, ja kauppahallirakennus toteutettiin ensimmäisiä suunnitelmia huomattavasti pienempänä.

Kuva 40. Pohjapiirros ensimmäisestä kauppahallin suunnitelmasta vuodelta 1955. Suunnitelmaa muutettiin vielä seuraavana vuonna ennen rakentamista. Toisesta kerroksesta ja kellarikerroksesta luovuttiin, kahvio ja sosiaali-tilat siirrettiin rakennuksen toiseen pätyyn, pohjapinta-alaa pienennettiin ja samalla myyntipaikkojen määrää vähennettiin.

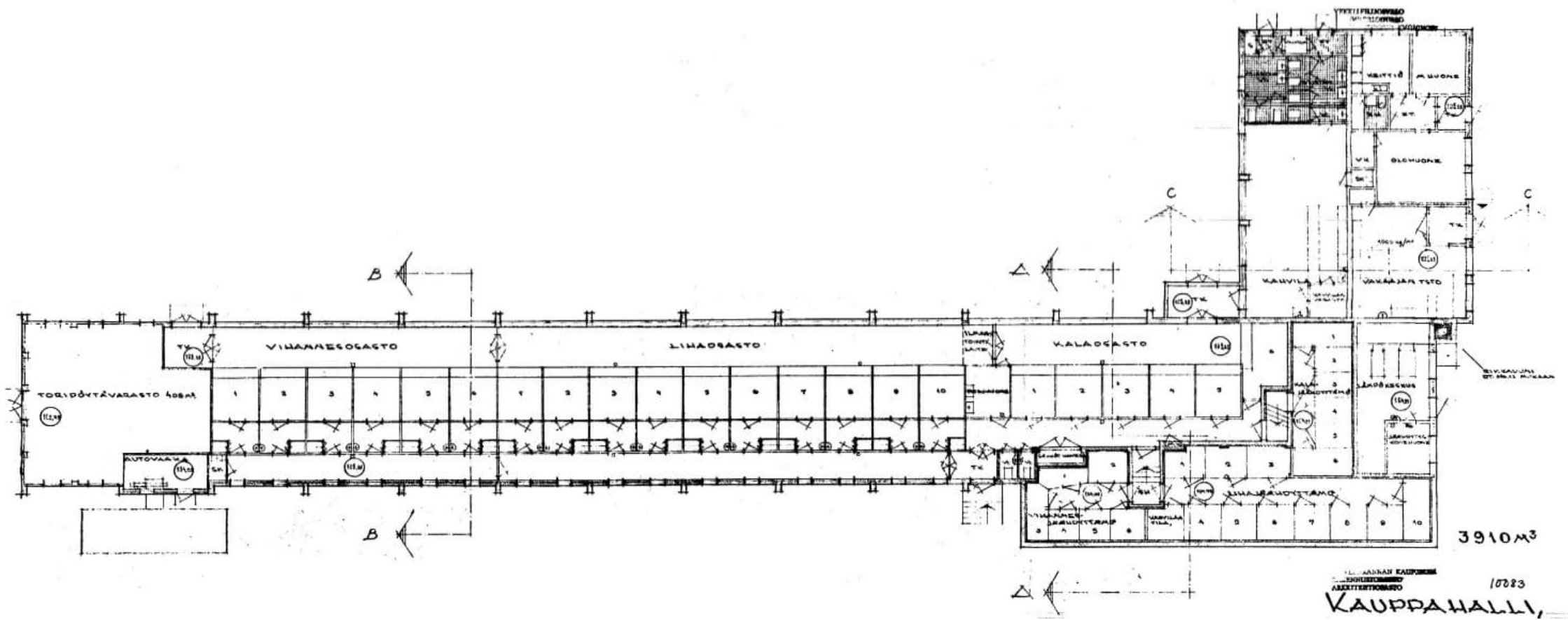
Kauppahallirakennuksessa oli kolme myyntiosastoa, jotka erotettiin välioilla toisistaan (kuva 41). Pitkän käytävän varrella sijaitsivat vihannesosasto, lihaosasto ja kalaosasto. Myyntipaikkoja oli alkuperäisessä rakennuksessa yhteensä 21, ja ne sijaitsivat rakennuksen keskiosassa torin ja Snellmaninkadun välissä. Pohjoispäädyssä oli toripöytävarasto sekä autovaaka. Eteläpäädyn siipiosassa oli talonmiehen asunto (2 h+k), yleiset WC-tilat, vakaajan toimisto, kahvila (tai kukkakauppa), lämpökeskus sekä kalan, lihan ja vihannesten jäähdyttämötilat, jotka sijaitsivat osittain Snellmaninkadun puolella.

Rakennusmateriaalit olivat aikakaudelle tyypillisiä: runkorakenteessa käytettiin betonia yhdistettynä Leca-tiileen, ja eristyksessä käytettiin Leca-soraa. (Kevyet Leca-tuotteet olivat tulleet markkinoille 1950-luvun alussa.) Pintakäsittelymätöntä punatiiltä käytettiin muun muassa väliseinissä, päädyissä sekä pilareissa. Ikkunapuitteet ja ulko-ovet olivat puurakenteiset ja maalatut lukuun ottamatta sisäänkäyntien ovia, jotka olivat puun väriset tammiovet.

Osa väliseinistä oli puurunkoisia, ja niissä oli vuorivillaeristys. Myyntiosastojen seinä- ja kattopinnot olivat pinnoitettuja valkoiseksi maalatuilla kovalevyillä. Osa sisäseinistä oli tasoitettu ja maalattu. Lattiat päällystettiin keraamisilla laatoilla. Asiakastiloissa oli kahdella värillä kuvioidut lattiat 6-kulmaisesta klinkkeristä.

⁴² Maurikin blogi.

⁴³ Antikainen 1988, 604.

Kuva 41. Kauppahallin alkuperäinen pohjapiirros vuodelta 1956. Jokaisen tiilipilarien jakaman sektorin välissä on kaksi myyntipaikkaa. Lähde: LKA

Kuva 45. Torihallin harjannostajaiset 30.6.1956. Kuvapaja, 1956. Lähde: Lappeenrannan museot.

Kuva 46. Etelä-Saimaan julkaisi uutisen kauppahallin valmistumisesta 19.9.1956.

Kuva 47. Kauppahallin avajaiset 1.10.1956. Kuvassa näkyy alkuperäiset pintamateriaalit, kuten valkoiksi maalatut levyt myyntipaikkojen seinissä sekä katossa. Kuvapaja, 1956. Lähde: Lappeenrannan museot.

3.3.2 Suunnittelija Reino Ahjopalo ja arkkitehtoniset lähtökohdat

Lappeenrannan kauppahallin on virkätönsä suunnitellut kaupunginarkkitehti Reino Ahjopalo. Hän aloitti Lappeenrannan kaupunginarkkitehtina vuonna 1953. Ennen tätä hän toimi Tampereen kaupungin rakennustoimiston arkkitehtina (1937–) ja apulaisasema-kaava-arkkitehtina (1947–) sekä Kotkan kaupunginarkkitehtina (1948–). Lisäksi hän opetti huoneenrakennusoppia Tampereen teknillisessä oppilaitoksessa (1945–51) ja Kotkan teknillisessä oppilaitoksessa (1948–51).⁴⁴

Ahjopalon virkakausi Lappeenrannassa käsitti laajan kirjon uudisrakennuksia, korjaus- ja restaurointihankkeita sekä asemakaavoja eri puolilla kaupunkia. Hänen merkittävimpiin töihinsä kuuluvat Lappeenrannan vesitornin (alkup. 1927) uudistus, joka valmistui 1955, sekä vaihteittain 1954–1959 toteutettu Kesämäen koulun rakennuskokonaisuus. Vesitorni

ja Kesämäen koulu on luokiteltu maakunnallisesti arvokkaiksi ja ne edustavat 1950-luvun modernismia.⁴⁵

Kuva 48. Vesitorni uudessa asussaan vuonna 1962. Kuva: Matti Poutvaara (muokattu), Lappeenrannan museot.

Kuva 49. Kesämäen koulu talvella. Kuva: Aarne Mikonsaari, 1968–89 (muokattu), Lappeenrannan museot.

Ahjopalo on jättänyt kädenjälkensä useaan Lappeenrannan rakennettuun kulttuuriympäristökohteeseen. Valtakunnallisesti arvokkaaseen Kaukaan kerhon ympäristöön (RKY

⁴⁴ Lappeenrannan uimahalli RHS, 2025; Lappeenrannan Kauppakulma Oy:n liiketalon RHS, 2019.

⁴⁵ Tmi Lauri Putkonen, Tengbom Eriksson Arkkitehdit Oy 2013.

2009) kuuluu hänen suunnittelema Kaukaan konttorirakennus, ja Lappeenrannan seurakunnan kirkon sekä Nikolain vallien muodostamaan valtakunnallisesti arvokkaaseen (RKY 2009) miljööhön sisältyy Vallikellari (valm. 1961).⁴⁶ Maakunnallisesti arvokkaan Ristikan-kaan hautausmaan yhteyteen hän suunnitteli pappilan (valm. 1961) ja seurakuntarakennuksen (valm. 1956). Muita Ahjopalon töitä Lappeenrannassa ovat muun muassa Imatrantien rivitalot, Imatrantie 7–13 (valm. 1950–1960), ja Kauppakatu 33:n liikerakennus (valm. 1954).⁴⁷ Lisäksi hän on suunnitellut myös Jalkaväkirykmentti 4:n muistomerkin Sankarihautausmaan kupeeseen (julk. 1981).⁴⁸

Vaikkakin Ahjopalon kädenjälki näkyy arvotetuissa rakennetuissa kulttuuriympäristökohteissa erityisesti Lappeenrannassa, esiintyy hänen nimensä myös kaupungin ulkopuolella. Hänet on merkitty Tampereen linja-autoasema ympäristöineen -RKY-kohdekokonaisuuden linja-autoasemarakennuksen (valm. 1938) suunnittelijan Bertel Strömmerin yhdeksi avustajaksi. Tämän lisäksi Ahjopalo oli myös Kotkan kaupungintalo ja Kotkan Säästöpankki -RKY-kohdekokonaisuuteen lukeutuvien kaupungintalon kioskin ja käymälärakennuksen suunnittelija 1950-luvun alkupuolella.⁴⁹

Kuva 50. Vuonna 1938 valmistunut Tampereen linja-autoasema, jonka avustavana suunnittelijana Reino Ahjopalo oli. Kuva: Aarne Pietinen, Museovirasto.

3.3.3 Kauppahallin keskeiset muutokset ja korjausvaiheet

1960–70 luvuilla kauppahallin julkisivuihin tehtiin jonkin verran muutoksia. Niistä näkyvin on vuonna 1967 rakennuksen keskivaiheille torin puolelle tehty ulkoneva, lasiseinäinen sisäänkäynti. Suunnitelmat laati Reino Ahjopalo. Lisäksi torimyyjien tiloihin rakennuksen pohjoispäähän tehtiin uusi ikkuna sekä ovi.

1960-luvun lopulta 1980-luvulle on muutospäätöksiä, jotka koskevat lähinnä sisätilojen toimintoja, kuten:

- vuosina 1971–72 on siipiosaan tehty kukkamyymlän tilalle kahvio. Samoihin aikoihin rakennukseen asennettiin koneellinen ilmanvaihto.
- 1977–78 tehtiin pohjoispäättyyn torivalvojan ja -myyjien sosiaalitilat. Myös ovi ja ikkunat uusittiin. Suunnitelmat on signeerannut silloinen kaupunginarkkitehti Seppo Aho.
- 1986 tehtiin muutostyönä WC-tilat myyjien sosiaalitiloihin.

Suurin muutostyö on kauppahallin perusparannus, joka toteutettiin vuonna 2001. Tuolloin 1004 m²:n kerrosalasta muutettiin 800 m². Perusparannuksen yhteydessä torinpuolen ikkunoita suurennettiin kahdesta kohtaa, ja Snellmaninkadun sisäänkäyntiä suurennettiin. Lisäksi sisäänkäynnin päälle lisättiin katos. Alkuperäisen toripöytävaraston tiloista poistettiin sinne vuonna 1978 remontoidut WC-tilat, joille rakennettiin uudet tilat sisäänkäynnin yhteyteen. Myyntipisteiden väliseiniä poistettiin, ja kahvio siirrettiin alkuperäisten kalanmyyntipisteiden tilalle.

Vuonna 2006 tehtiin muutostöitä kauppahallin ilmanlaadun parantamiseksi.

⁴⁶ Tmi Lauri Putkonen, Tengbom Eriksson Arkkitehdit Oy 2013.

⁴⁷ Tmi Lauri Putkonen, Tengbom Eriksson Arkkitehdit Oy 2013.

⁴⁸ Etelä-Karjalan taidemuseo. ei pvm.

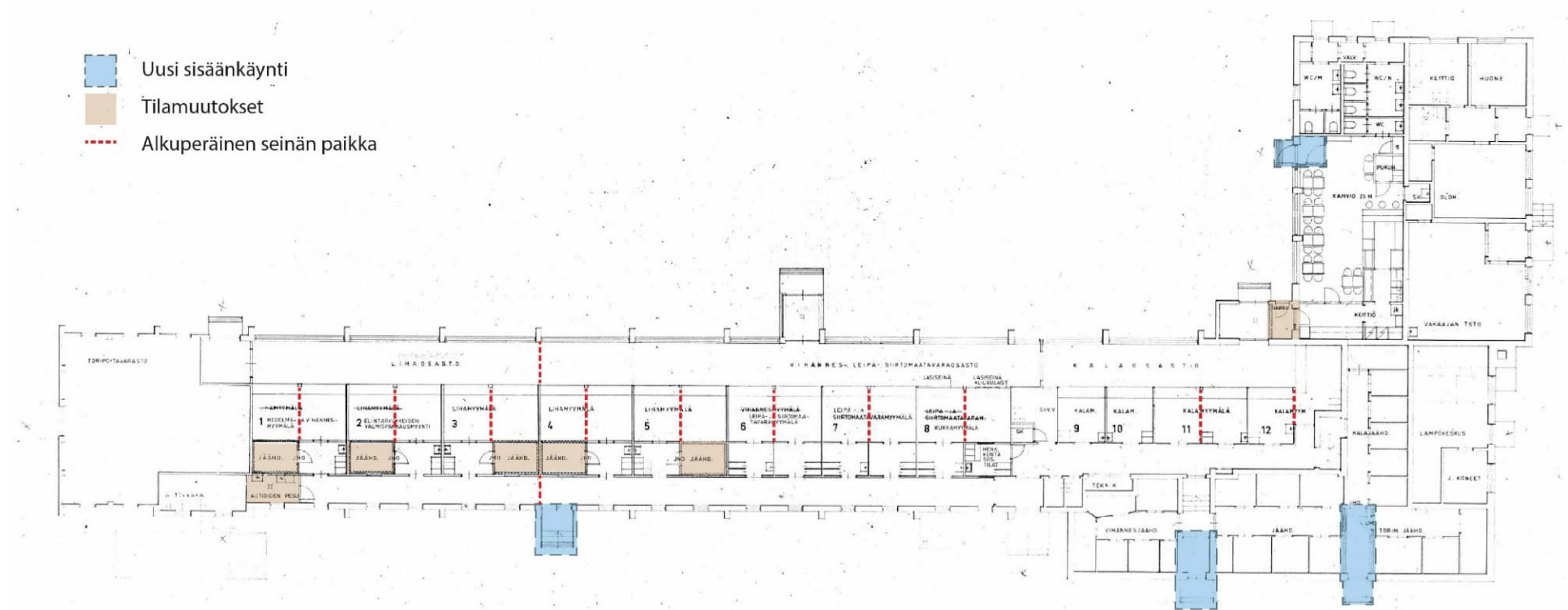
⁴⁹ Tampereen linja-autoasema ympäristöineen -RKY-kohdesivusto; Kotkan kaupungintalo ja Kotkan Säästöpankki -RKY-kohdesivusto

Kuva 51. Kauppahallin julkisivujen muutokset rakentamisen jälkeen. Pohjana vuoden 2001 perusparannuksen julkisivukuvat. Lähde: LRAVA. Muokattu.

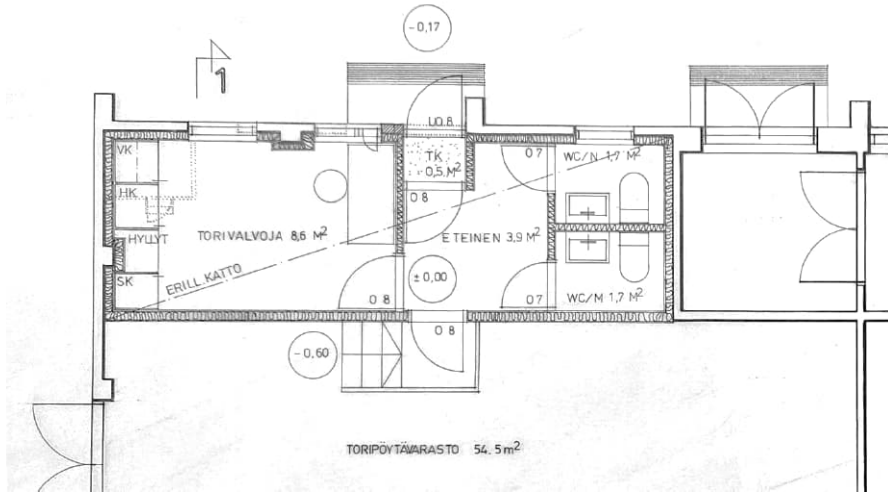
[illegible]

Muutokset vuosina 1968-1974

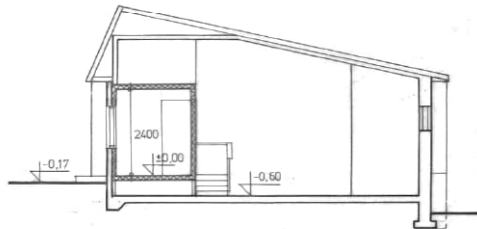

Kuva 53. Vuosien 1968-1974 muutokset. Myyntipisteiden väliseiniä on poistettu, kahvioon on lisätty oma sisäänkäynti ja Snellmaninkadun puolelle lisätty useampi sisäänkäynti, jäähdyttämöön sekä huoltokäytävään. Lähde: LKA

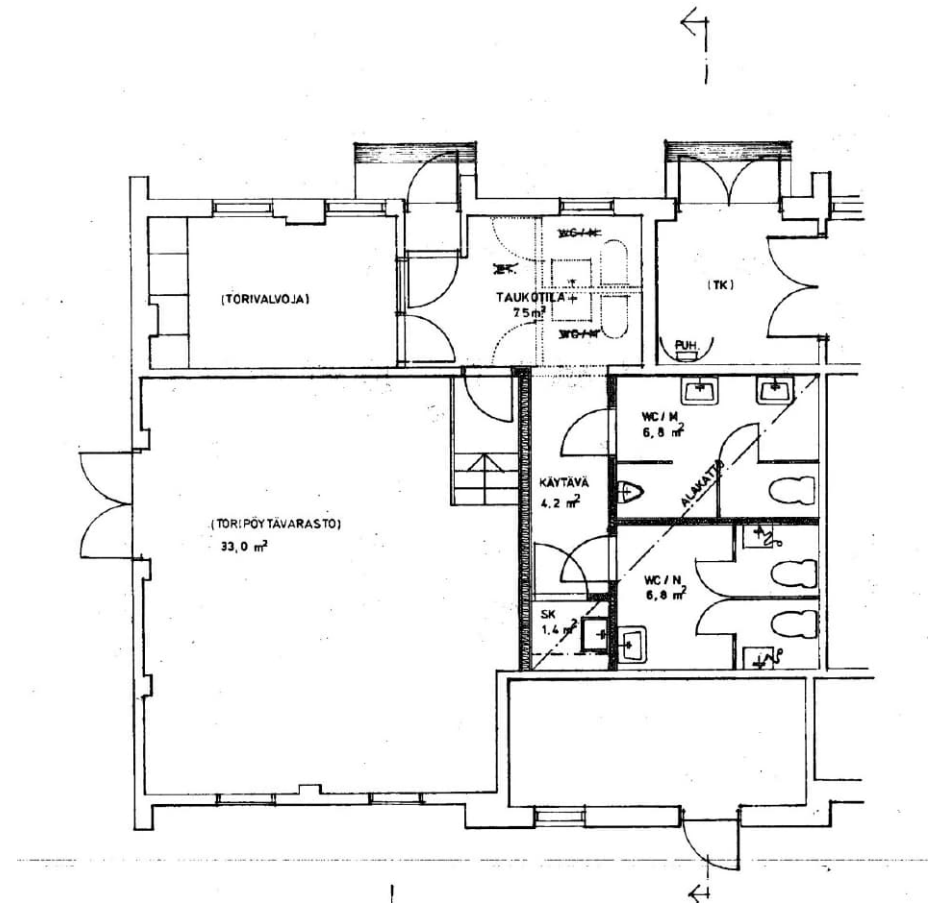
Torivalvojan ja -myyjien sosiaaliilat 1977-78

Kuva 54. Vuonna 1977 toripöytävaraston tiloihin suunniteltu torivalvojan ja -myyjien sosiaaliilat. Julkisivuun on lisätty uusi ulko-ovi ja kaksi ikkunaa uusittu. Torivalvojan koppi on poistettu. Lähde: LKA

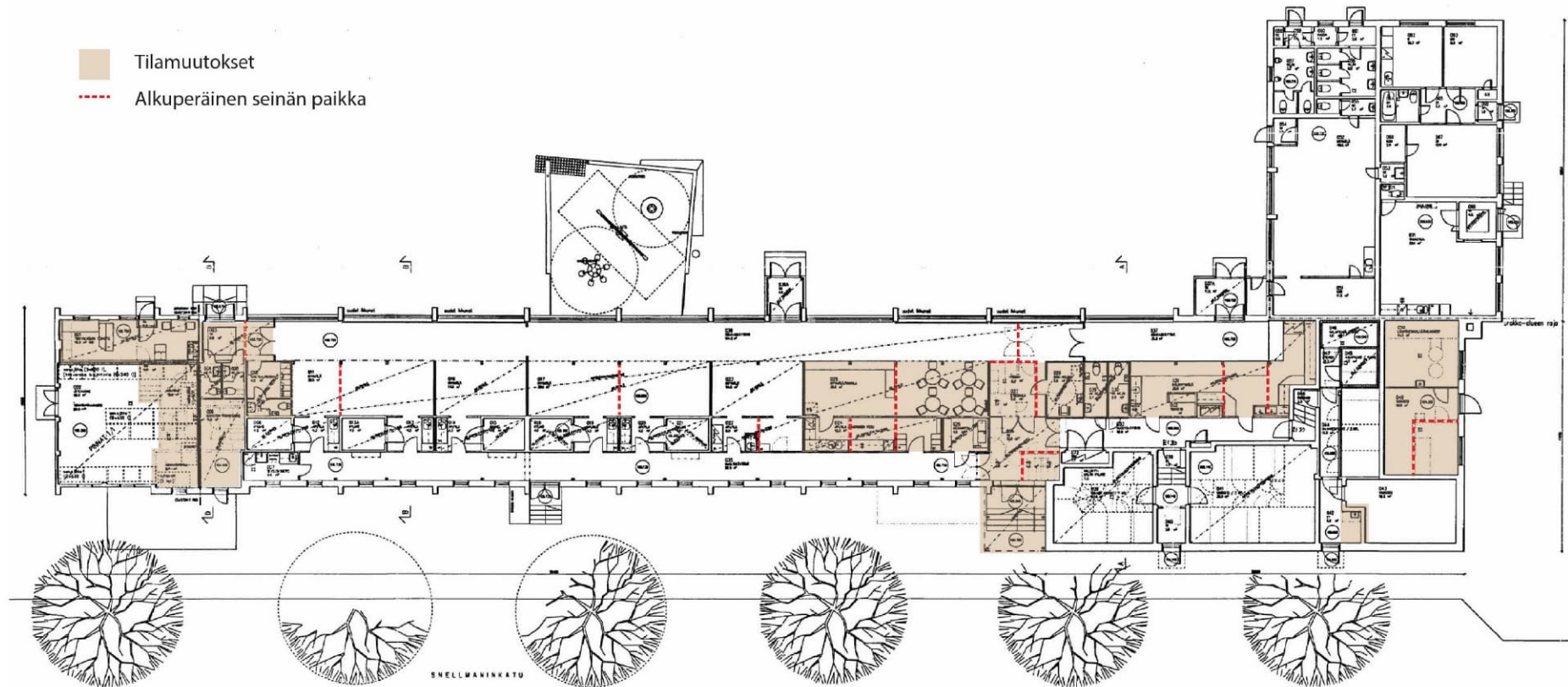

Kuva 55. Julkisivun muutos ja leikkauspiirros torivalvojan ja -myyjien sosiaaliilojen muutoksen osalta. Lähde: LKA

Kuva 56. Torivalvojan ja -myyjien sosiaaliiloja muutettiin uudelleen vuonna 1987. Pienet WC-tilat poistettiin ja rakennettiin uudet laajemmat WC-tilat toripöytävaraston tiloihin. Lähde: LRAVA

Perusparannus 2002

Kuva 57. Vuoden 2002 toteutetun perusparannuksen pohjapiirros. Alkuperäisen toripöytävaraston tiloista poistettu sinne vuonna 1978 remontoitunut WC-tilat ja rakennettu uudet tilat sisäänkäynnin yhteyteen. Snellmaninkadun puoleisen pääsisäänkäynnin oviaukkoa ja portaikkoa levennetty sekä lisätty katos. Myyntipisteiden väliseiniä on poistettu ja kahvio on siirtynyt alkuperäisten myyntipisteiden tilalle. Lähde: Lappeenrannan kaupungin rakennusvalvonta. Lähde: LRAVA

3.4 Kauppahallit Suomessa

Muuta Eurooppaa seuraten Suomessa alettiin rakentaa varsinaisia kauppahalleja 1890-luvulla. Taustalla vaikutti vuonna 1879 annettu terveydenhuoltoasetus, jonka hygieniavaatimukset velvoittivat siirtämään kalan, lihan ja meijerituotteiden myynnin sisätiloihin. Kaupan siirtymistä halleihin vauhditti osaltaan myös torikauppaan, erityisesti markkina-aikoina, liitetty levottomuus, epäjärjestys ja siveettömäksi koettu käytös.⁵⁰

Alkujaan kauppahallit olivat pääosin yksi- tai kaksikerroksisia, pitkänomaisia ja suorarunkoisia rakennuksia, jotka sijoituivat tyypillisesti torin laitaan. Sisätiloissa myyntikojut oli järjestetty hallin pitkittäissuuntaisten käytävien varrelle rakennuksen muotoa seuraten. Ennen kauppahalleja markkina- ja torikaupan rakennustyyppinä olivat torikojut ja -portiikit.⁵¹

Maan vanhin kauppahalli on Helsingin Vanha kauppahalli, joka valmistui vuonna 1889. Seurannutta 1890–1910-lukujen ajanjaksoa voidaan pitää kauppahallien rakentamisen kukoistuskautena, jolloin suuri osa Suomen kaupungeista sai ensimmäiset kauppahallinsa. Useat yhä nykypäivänä toiminnassa olevat hallirakennukset ovat peräisin tältä ajalta.

Ensimmäisen maailmansodan ja Suomen sisällissodan jälkeen rakentaminen elpyi, ja 1920-luvulla useaan kaupunkiin valmistui uusia kauppahalleja. Aikakausi päättyi maailmanlaajuisen laman seurauksena 1930-luvulla ja viimeistään toisen maailmansodan myötä.⁵²

Lappeenrannan kaupungin toisen kauppahallin rakentuminen vuonna 1956 Kisakentälle ajoittuu jälleenrakentamisen aikakaudelle, jolloin kauppahallien uudisrakentamiseen palattiin laman ja sotien jälkeen, mutta jonka jälkeen kauppahalli rakennustyyppinä ja -toimintana alkoi jäädä suurenevien päivittäistavarakauppojen jalkoihin. Joensuuhun rakennettiin kauppahalli 1960-luvun lopulla, ja 1980-luvulla kauppahalleja nousi vielä Jyväskylässä ja Keravalla.⁵³

Lukuisia kauppahalleja on sittemmin kadonnut katukuvasta niin sotien tuhojen kuin määrätietoisten purkutoimien seurauksena. Erityisesti 1950–1970-luvuilla kauppahallit kokivat rakennustyyppinä merkittävän purkuaallon. Kauppahallitoiminnan päätyttyä kauppahallit ovat olleet erityisen alttiita purkutuomiolle. Toiminta loppui tyypillisesti yhteiskunnallisten muu-

tosten aiheuttaman taloudellisen kannattamattomuuden vuoksi. Osa kauppahallirakennuksista tai -tiloista on kuitenkin saanut onnistuneesti myös uusia käyttötarkoituksia, esimerkiksi autokaupan tai taide- ja antiikkikaupan tiloina.⁵⁴

Perinteisten kauppahallien uudisrakentaminen on nykyään käytännössä pysähtynyt kauppahallien luonteen muuttuessa. Nykyisten kauppahallien toiminta painottuu yhä useammin myymälöihin ja ravintoloihin perinteisen torikaupan sijaan. Tämä kehitys näkyy myös uusimmissa hankkeissa, kuten Joensuuhun vuonna 2023 valmistuneessa kauppahalliksi nimeytyssä liikerakennuksessa.

3.4.1 Jälleenrakentamiskauden kauppahallit

Sotien jälkeisenä jälleenrakentamisen vuosikymmenenä, 1950-luvulla, rakennustoiminta pääsi jälleen käyntiin ja Suomeen valmistui tämän seurauksena yhteensä seitsemän kauppahallia. Nämä kauppahallit alkoivat edustaa kaupunkikuvassa uusia funktionaalisia piirteitä, jotka olivat sotavuosien vuoksi jääneet omaksumatta.⁵⁵

Jälleenrakennuskauden kauppahalleista ensimmäinen valmistui Savonlinnaan, kun kaupunki sai toisen kauppahallinsa vuonna 1951. Helsingissä Hallitalo Oy:n kauppahalli valmistui 1954 ja Roobertinhallit 1956. Hämeenlinna ja Kouvola saivat ensimmäiset kauppahallinsa sekä Lappeenranta toisen kauppahallinsa niin ikään vuonna 1956. Lahden Paasihalli valmistui 1958 ja Jyväskylän kauppahalli 1960 (kuva 58), jonka jälkeen kauppahallien rakentaminen pysähtyi useaksi vuodeksi. 1950-lukua kauppahallien historiassa leimasi paitsi uusien hallirakennusten rakentaminen myös vanhojen kauppahallien lopettamis- ja purkamisaalto.⁵⁶

⁵⁰ Sivonen 2013, 13; Gyllenberg 2007, 19.

⁵¹ Gyllenberg 2007, 8–16.

⁵² Gyllenberg 2007, 45–46.

⁵³ Sivonen 2013.

⁵⁴ Gyllenberg 2007, 96–97.

⁵⁵ Gyllenberg 2007, 60–61.

⁵⁶ Gyllenberg 2007, 102.

Kuva 58. Tyypillinen jälleenrakennusajan katutason kauppahalli. Kuvassa Jyväskylän kauppahalli valmistumisvuonnaan 1960. Kuva: Antti Pänkäläinen, 1960, Keski-Suomen museo.

Edellä mainituista kauppahalleista varsinaisia, itsenäisiä kauppahallirakennuksia olivat ainoastaan Lappeenrannan, Kouvolan kauppahallit, joilla oli selkeä oma arkkitehtoninen ja toiminnallinen identiteetti. Näiden lisäksi Hämeenlinnan kauppahallirakennus oli arkkitehtonisesti ja kaupunkikuvallisesti erottuva 1-kerroksinen siipirakennus. (kuva 59)

Kuva 59. Hämeenlinnan ensimmäinen kauppahalli. Rakennus ehti toimia kauppahallina vain 17 vuotta, minkä jälkeen se on ollut muussa liikekäytössä. Kuva: 2014, Hämeen sanomat.

Selvityksen tekohetkellä edellä mainituista jälleenrakentamiskauden kauppahalleista jäljellä ja toiminnassa ovat yhä Kouvolan ja Lappeenrannan kauppahallirakennukset. Muut kauppahallit ovat joko kokonaan purettuja tai niin perusteellisesti muutettuja sisätiloiltaan, etteivät ne enää muistuta alkuperäistä kauppahallia.

3.4.2 Verrokkikohde Kouvolan kauppahalli

1950-luvulla rakennetut kauppahallit olivat suurelta osin perinteisestä kauppahallirakennustyyppistä poikkeavia halleja. Ne olivat tyypillisesti osa monitoiminnallisia rakennuskokonaisuuksia – joko rakennuksen siivessä tai kerrostalon katutasossa sijaitsevia ”halleja”. Lisäksi ne sijaitsivat usein kaupunkirakenteessa muualla kuin keskeisen torin yhteydessä. Näistä syistä vertailukelpoisena kauppahallirakennuksena Lappeenrannan perinteisemmälle ja itsenäisemmälle kauppahallirakennukselle toimii ainoastaan Kouvolan kauppahalli.

Kouvolan kauppahalli on arkkitehti Martti Välikankaan suunnittelema vuonna 1956 valmistunut rakennus. Rakennus sijaitsee Pohjatorin alareunassa, pitkittäin torin lounaisreunan suuntaisesti. Rakennuksen halliosa koostuu pitkittäisestä, yksikerroksisesta rakennusmas-

sasta, jota korostaa keskiosan korotettu kattolinja. Rakennuksen huoltopääty on kaksikerroksinen, jonka lisäksi kokonaisuutta täydentää yksikerroksinen, mutterinmuotoinen ravintolasiipi. Julkisivut on kauttaaltaan verhoiltu punatiilellä.

Kuva 60. Näkymä Kouvolan kauppahalliin ja sen yli Kouvolan keskustaan. Kuva: 1980, Kouvola Sanomien arkisto.

Kouvola ydinkeskustan osayleiskaavan suojeluserityksessä todetaan seuraavaa: *Suomen nuorin käytössä oleva kauppahalli. Sekä sisä- että ulkoarkkitehtuuriltaan merkittävä ja alkuperäisessä asussaan säilynyt rakennus. Kaupunkikuvallisesti tärkeä tyyli puhdas esimerkki 50-luvun arkkitehtuurista. Edustalla "Kalastava karhu" vuodelta 1959. Suun. Tuure Laurila (tot. Leo Mäki), kauppalaan 1. koristepatsas.*⁵⁷

Kauppahallin suojeluperusteiksi todetaan samaisessa selvityksessä harvinaisuus, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoima sekä kaupunkikuvallinen tärkeys. Kouvola kauppahalli on arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuurihistorialliseksi ja kaupunkikuvalliseksi kohteeksi. Kohde on suojeltu Kouvola ydinkeskustan osayleiskaavassa (lainvoima 23.7.2020) merkinnällä "sr - Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti tai kaupunkikuvallisesti arvokas rakennus".⁵⁸

Kuva 61. Kouvola kauppahallin hyvin säilynyt ulkoasu. Kuva: ei pvm. wikimapia.org

⁵⁷ Kouvola kaupunki 2017, 26.

⁵⁸ Kouvola kaupunki 2017, 26.

4 KAUPPATORIN OMINAISPIIRTEET

4.1 Nykytila

Selvitysalueena oleva kauppatori sijaitsee ydinkeskustassa liike- ja asuinkerrostalojen ympäröimänä. Kauppatori rajautuu pohjoisessa Oksasenkatuun, itäpuolella viistosti kulkevaan Toikankatuun, etelässä Kievarinkadun jatkona olevaan kevyenliikenteen väylään, ja lännessä Snellmaninkatuun. Torialue on melko laaja, asfaltilla päällystetty aukio, jonka kokonaispinta-ala on noin 8 000 m². Varsinainen torialue käsittää tästä noin 4 700 m², ja sen käyttöön kuuluvat myyntipaikat sekä markkinatoiminta. Alueella ei ole luonnonmuotoja, vaan se on toreille tyypilliseen tapaan tasainen rakennettu ympäristö.

Torialue on hyvin saavutettavissa kävellen ja pyörällä. Lähimmät joukkoliikenteen pysäkit sijaitsevat Koulu- ja Valtakaduilla. Toria ympäröivät erilaiset pysäköintimahdollisuudet: torialueella on kaksi erillistä pysäköintialuetta (Oksasenkadun varressa ja torin eteläosassa), lisäksi kadunvarsipysäköintiä on Toikankadulla sekä Snellmaninkadulla kauppahallin takana. Torin koilliskulmassa katujen varressa sijaitsevat myös taksitolppa ja tilausliikenteen pysäköintipaikka. Koilliskulmaan sijoittuvat pyöräpaikat, penkit ja yleinen WC rajavat ikään kuin pienen erillisen aukion torialueen reunaan.

Kauppahallin lisäksi alueen rakennuksiin lukeutuvat Oksasenkadun varrella sijaitsevat seitsemän kahvikioskirakennusta, jotka ovat sijainneet samalla paikalla torin pohjoislaidalla kauppatorin toiminnan alusta alkaen. Kioskien yhteydessä on irralliset pöydät ja tuolit asiakkaita varten.

Torialueen kasvillisuuteen kuuluvat betoniset istutusaltaat sekä toria kehystävät katupuut. Snellmaninkadulla säilynyt lehmusrivistö on vanhaa perua, viimeistään 1920-luvulta. Puita ympäröivät vanhat mukulakivireunukset on elementti, joka toistuu myös Snellmaninkadun pohjoispäässä.

Toritoiminnot on järjestelty ja myyntipaikat osoitettu asfalttiin maalattujen ruutujen avulla. Osassa myyntipaikoista on puu- ja metallirakenteiset, markiisikankain katetut pöydät.

Kauppahallin keskivaiheilla, rakennuksen kyljessä torin puolella, on aidattu lasten leikki-alue. Lisäksi torilla on muutamia kiinteitä penkkejä. Valaistuksena toimivat valaisinylväät, jotka muistuttavat alkuperäisiä. Kussakin lyhtypylväässä on neljä alaspäin suuntautuvaa valaisinta.

Kuva 62. Ilmakuva vuodelta 2023.

Kuva 63. Näkymä torin pohjoisosasta lännestä idän suuntaan kuvattuna. Etualalla näkyy torin luoteiskulman autopaikkoja. Kuvan vasemmassa reunassa rivin ensimmäinen kahvikoju.

Kuva 65. Näkymä torin luoteiskulmasta kohti kaakkoa. Kauppahalli on oikeassa reunassa, ja sen edessä näkyy lasten leikkipuisto. Lyhtypylväissä on kussakin neljä valaisinta.

Kuva 64. Näkymä torin pohjoisosasta länsi-itä-suunnassa.

Kuva 66. Näkymä torin koilliskulmasta kohti etelää.

Kuva 67. Näkymä koilliskulmasta kohti lounasta. Oikealla kuvassa yksi kahvikioskeista.

Kuva 69. Näkymä kaakkoiskulmalta kohti luodetta. Etualalla autopaikkoja.

Kuva 68. Näkymä torin pohjoisosasta kahvikioskien edestä kohti länttä. Suuret lehmukset antavat suojaa ja varjoa kioskeille.

Kuva 70. Snellmaninkatua pohjoiseen. Kauppahalli ja lehmusrivit. Lehmusten ympärillä on vanhaa mukulakiveystä.

4.2 Suhde ympäröivään kaupunkirakenteeseen ja rakennuskohteisiin

Kauppatori sijaitsee Lappeenrannan ydinkeskustassa osana melko tiivistä liike- ja asuinkerrostalovaltaista kaupunkirakennetta. Torin ympärillä sijaitsevien kerrostalojen katutasossa on liiketiloja, joiden sisäänkäynnit ja ikkunat suuntautuvat torialueelle, sitä rajaaville kaduille sekä kevyen liikenteen väylälle.

Torialuetta ympäröivät erityyppiset korttelit, tiivistä ja umpimaisista rakenteista väljempiin ja avoimpiin kokonaisuuksiin. Erityisesti Kauppakadun, Oksasenkadun ja Toikankadun rajaama epäsäännöllinen kortteli on sirpaleinen eikä rajaa toria yhtä selkeästi kuin torialueen länsi-, pohjois- ja eteläsivun korttelit.

Kauppatorin kioskirivistö liittyy viereisten kortteleiden päätyihin ja jäsentää Oksasenkadun katutilaa, joskin vaikutelma jää leveydestä ja kioskien koosta johtuen vähäiseksi. Kauppahalli puolestaan sijoittuu aukion lounaiskulmaan pitkänä massana, rajaa kauppatoria visuaalisesti ja toimii torin näkymäpäättäneenä. Kauppahallia ympäröivissä viereisissä 5–6-kerroksisissa asuin- ja liikerakennuksissa kauppahallirakennuksen värimaailma ja materiaalipaletti toistuvat, mikä luo torin eteläpuolelle harmonisen mutta mittakaavaltaan vaihtelevan taustan.

Torin koilliskulmassa sijaitseva entinen Säästöpankin rakennus korostuu vertikaalisena hahmona ja muodostaa torin kulmapisteen (kuva 72). Mittakaavaltaan se on hallitseva elementti laajan aukion reunassa ja toimii vastinparina pienipiirteisille kioskeille sekä horisontaaliselle kauppahallille aukion vastakkaisessa kulmassa. Vahvana vertikaalisena elementtinä erottuu myös sen viereinen Pohjolan liike- ja toimistorakennus (kuva 73).

Kauppatorin lähiympäristön rakennuskanta on verraten nuorta. Vanhimman kerrostuman muodostaa Karjalankulman Lehtitalon laajennus vuodelta 1932, ja nuorimman 2010-luvulla rakennetut, Oksasenkadun varrelle sijoittuvat asuin- ja liikerakennukset. Alueen historialliset kerrostumat on esitetty kuvassa 74. Vanhempi rakennuskanta sijoittuu pääasiassa keskustan suuntaan, kun taas uudempi painottuu alueen itä- ja eteläpuolelle.

Torialueen kaupunkikuvassa on havaittavissa modernismin, postmodernismin sekä nykyaikaisen arkkitehtuurin piirteitä.

Kuva 71. Kauppatoria rajaavat eteläpuolen asuin- ja liikerakennukset.

Kuva 72. Torialueen taustalla entinen Säästöpankin rakennus.

Kuva 73. Pohjolan liike- ja toimistorakennus Toikankadun itäpuolella.

Kuva 74. Selvitysalueen lähialueen rakennuskannan ikä värikoodattuna. Punainen=1900-luku tai sitä ennen, vaaleankeltainen=1940-1950-luku, sininen=2000-luku. Välivärit ovat väli vuosikymmeniä. Kuva: Lappeenrannan ydinkeskustan modernin rakennusperinnön selvitys

5 KAUPPAHALLIN NYKYTILA JA SÄILYNEISYYS

5.1 Ulkotilat

Julkisivut

Kauppahallirakennuksen pitkät ja matalat julkisivut ovat muurattua punatiiltä ja vaaleaksi maalattua, sileää rappautsa. Pitkät sivut on jaettu sisäänvedettyihin sektoreihin, joista kussakin on Snellmaninkadun puolella kaksi pientä neliömäistä ikkunaa. Snellmaninkadulla pohjoispäässä on yksi sektoreista kuitenkin punatiiltä ja räystäslinjaan saakka muurattu. Yhden tiilen levyiset ja paksuiset tiilipilarit erottavat sektorit toisistaan. Pohjoispääty on myös punatiilipintainen. Eteläpäädyn vinkkeliosan julkisivut ovat rapatut ja maalatut ilman punatiilidetalleja.

Torin puolella, jossa myyntitilat sijaitsevat, on suuret, nauhamaisesti sijoitetut ikkunat (kolme suurta ikkunaa per sektori).

Betonisokkeli on melko korkea ja väriltään vaaleanharmaa. Ikkunoiden puitteet ovat tumman harmaat, ja sama sävy on ulko-ovissa.

Katto

Rakennuksessa on epäsymmetrinen harjakatto, joka laskeutuu loivana Snellmaninkadun julkisivulle ja Kievarinkadun puolelle. Lyhyemmät lappeet laskeutuvat jyrkästi torin puolelille julkisivuille. Kattomateriaalina on saumapelti, joka on maalattu mustaksi.

Ikkunat

Pienet ikkunat Snellmaninkadun puolella ovat puupuitteiset kitti-ikkunat. Torin puoleiset hallin ikkunat on uusittu, ja niissä on metallipuitteet. Kaikki puitteet on maalattu tummanharmaiksi.

Ovet ja sisäänkäynnit

Sisäänkäyntejä kauppahallin julkisiin tiloihin on kolme: kaksi torin puolella ja yksi Snellmaninkadun puolella. Lisäksi on muita sisäänkäyntejä mm. yleisöltä suljettuihin apu- ja huoltotiloihin sekä yleisö-WC-tiloihin vinkkeliosan itäpäädyllä. Uudemmat, sisäänkäyntien ulko-ovet ovat lasitettuja ja metallirunkoisia, väriltään tummanharmaita, ja niissä on puitteet rimat koristeena. Osa ulko-ovista on vanhoja, puurakenteisia paneliovia, jotka on maalattu samalla tummanharmaalla sävyllä.

Kuva 75. Pääty pohjoiseen. Sisäänkäynti johtaa jätehuoneeseen. Kaikki pinnat ovat alkuperäisiä.

Kuva 76. Kuvissa julkisivu länteen Snellmaninkadulle. Pinnat ovat alkuperäisiä, mutta maalattuja rappauspintoja on kunnostettu.

Kuva 77. Julkisivu länteen, Snellmaninkadulle. Rakennuksen vierellä on vanha lehmuskuja.

Kuva 79. Pääty itään. Vasemmalla kaksi entisen talonmiehen asunnon ikkunaa, oikealla yleisö-WC:t.

Kuva 78. Julkisivu etelään Kievarinkadulle. Oikealla olevassa osassa sijaitsee entinen talonmiehen asunto ja vasemmalla on teknisiä tiloja, kuten lämpökeskus, sekä varastotilaa.

Kuva 80. Itäjulkisivua ja sisäsisäänkäynti. Suuret ikkunapinnat on tehty muutostyönä 2000-luvun alussa.

Kuva 81. Toimisto- ja asunto-osan julkisivu torille (pohjoiseen). Kuvassa näkyvä sisäänkäynti on tyhjillään olevaan toimistotilaan.

Kuva 83. Itäjulkisivut ja autojen pysäköintialue.

Kuva 82. Julkisivut itään (ja vinkkelin julkisivu pohjoiseen). Vihreät ruudut on tarkoitettu myyjille.

Kuva 84. Kauppahallin edusta torin puolella. Hallin vieressä on lasten leikkipaikka. Kuvan suunta etelään.

Kuva 85. Rakennuksen pohjoispääty torin puolelta. Tilassa sijaitsee torivalvojan toimisto.

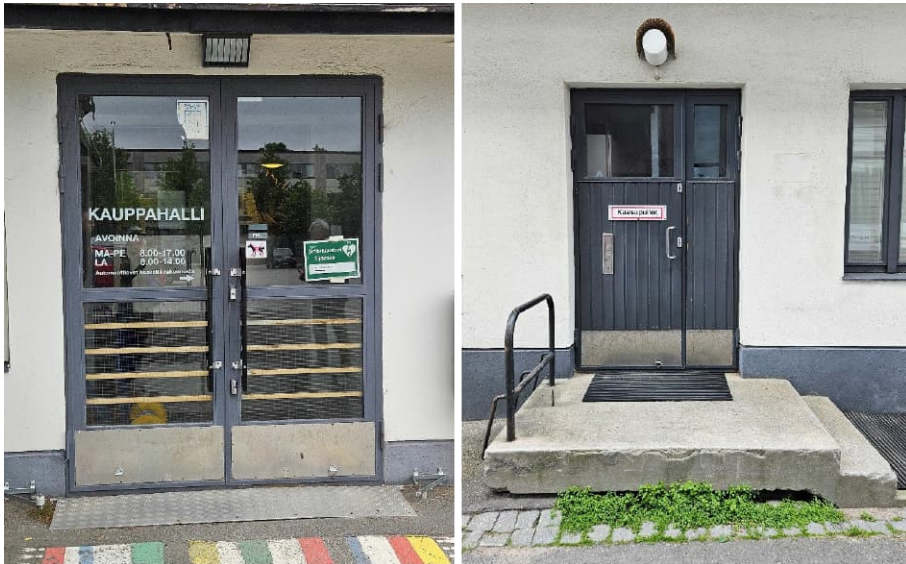
Kuva 86. Sisäänkäynti halliin torin pohjoispuolelta. Metallirunkoiset ovet ovat vuoden 2002 peruskorjauksen ajalta. Kauppahallin kello on alkuperäinen. Oven päällä oleva valaisin on uusittu.

Kuva 87. Muutostyönä 1967 lisätty sisäänkäynti, johon kuuluu lasiseinäinen tuulikaappi. Sisäänkäynti johtaa kauppahallin kahvilalle. Ovet on uusittu peruskorjauksen yhteydessä vuonna 2002.

Kuva 88. Sisäänkäynti Snellmaninkadun puolelta. Ulko-ovet ja kaiteet on uusittu vuonna 2002.

Kuva 89. (vas.) sisäänkäynti rakennuksen kulmasta torin puolella. (oik.) Sisäänkäynti varastotiloihin. Valaisin on alkuperäinen.

Kuva 91. Lasten leikkipaikka hallin edustalla. Korkeat ikkunat on vaihdettu vuoden 2002 peruskorjauksessa.

Kuva 90. (vas.) WC-tilojen sisäänkäyntien päällä olevat valaisimet ovat alkuperäiset, Reino Ahjopalon suunnittelemat. (oik.) Kauppahallin lastauspaikka Snellmaninkadun puolella.

Kuva 92. Puupuitteiset, alkuperäiset ikkunat rakennuksen eteläpäädyllä (vas.) ja torin puolella (oik.)

5.2 Sisätilat

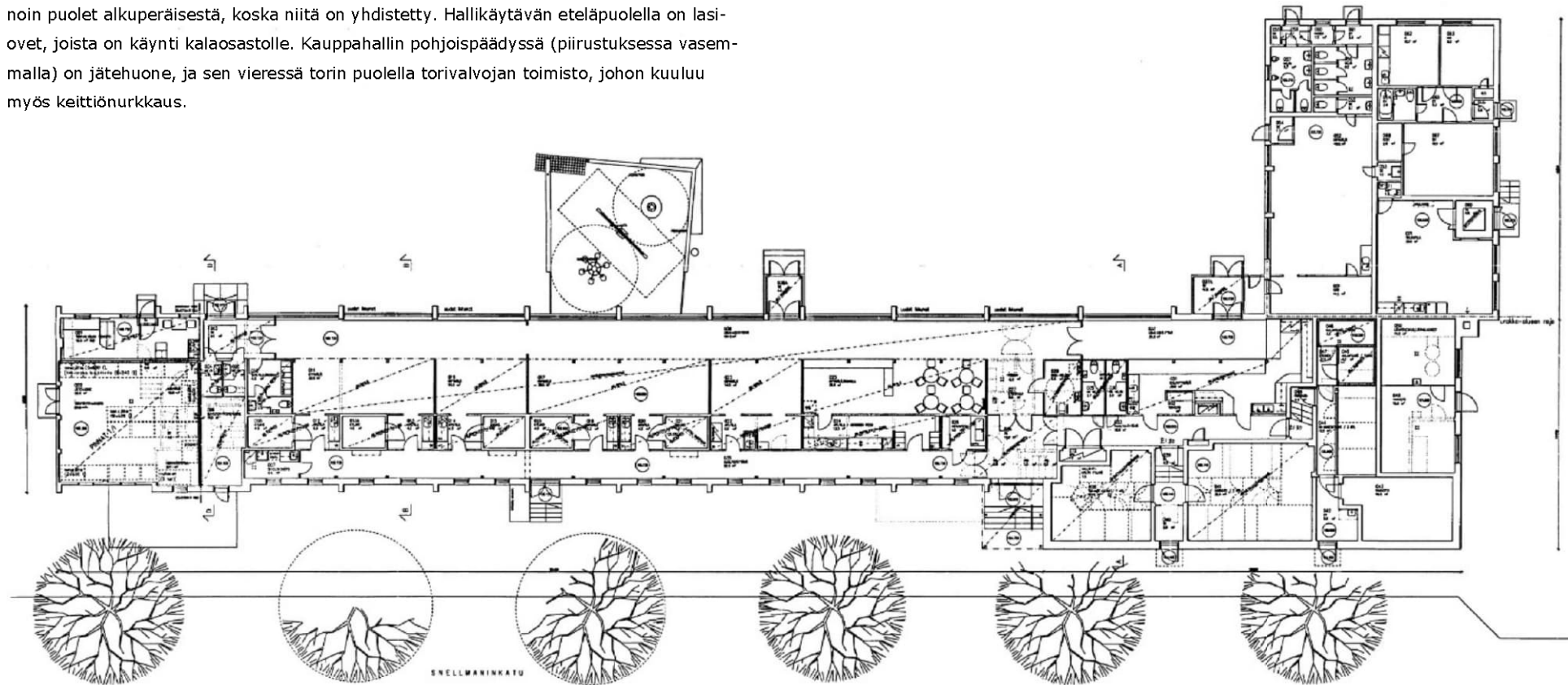
5.2.1 Tilahahmo ja keskeiset elementit

Kauppahallin sisätilat jakautuvat julkisiin eli asiakastiloihin, myymälä- sekä henkilökunnan ja varastotiloihin. Lisäksi on huoltotiloja. Rakennuksen Snellmaninkadun puoleisen osan tilahahmo muodostuu kahdesta pitkästä käytävästä, joiden väliin sijoittuvat myyntipaikat. Torin puoleinen käytävä on asiakkaille, ja Snellmaninkadun puoleinen, kapeampi huolto-käytävä palvelee kauppahallin toimijoita.

Pohjoispuolen torinpuoleisen sisäänkäynnin jälkeen tullaan eteistilaan, jossa on kaksi yleisö-WC:tä. Eteisen ovista kuljetaan hallin asiakaskäytävälle. Myyntipaikkojen määrä on noin puolet alkuperäisestä, koska niitä on yhdistetty. Hallikäytävän eteläpuolella on lasiovet, joista on käynti kalaosastolle. Kauppahallin pohjoispäädyssä (piirustuksessa vasemmalla) on jätehuone, ja sen vieressä torin puolella torivalvojan toimisto, johon kuuluu myös keittiönurkkaus.

Eteläpuolen siiven entisen talonmiehen asunto toimii nykyään kerhotiloina. Yleiset WC-tilat ovat edelleen alkuperäisessä käytössään. Kahvila- ja kukkamyymäli oli tyhjiillään kesällä 2025. Lisäksi eteläpäädyssä on varasto- sekä huoltotiloja. Rakennuksen eteläosassa Snellmaninkadun puolella on hallitoimijoiden varastotiloja, joista osa on kylmäsäilytystiloja.

Sisätilojen pinnat ovat yhdistelmä alkuperäisiä (lattiat) ja peruskorjauksen (2001–2002) aikaisia materiaaleja. Myyntipaikat ovat avoimia, ja niitä erottaa käytävästä puiset pilarit. Sisäkatto on puunväristä rimaa, joka on asennettu ikkunoiden puolelta kaareutuvaan muotoon. Ikkunoiden vierellä on pitkiä ja korkeita pöytätaisoja, joiden alaosaan on niin ikään puurimointi. Asiakashalli on värikkäältä lämpimän puun sävyinen, kun taas huoltokäytävä sekä suurin osa muista tiloista on pinnoitetaan vaaleita.

Kuva 93. Pohjapiirustus muutostöitä varten vuodelta 2001. Pohjapiirustus noudattaa pitkälti nykytilan-
netta. Signeerannut kaupunginarkkitehti Seppo Aho. Lähde: LRAVA

5.2.2 Asiakastilat

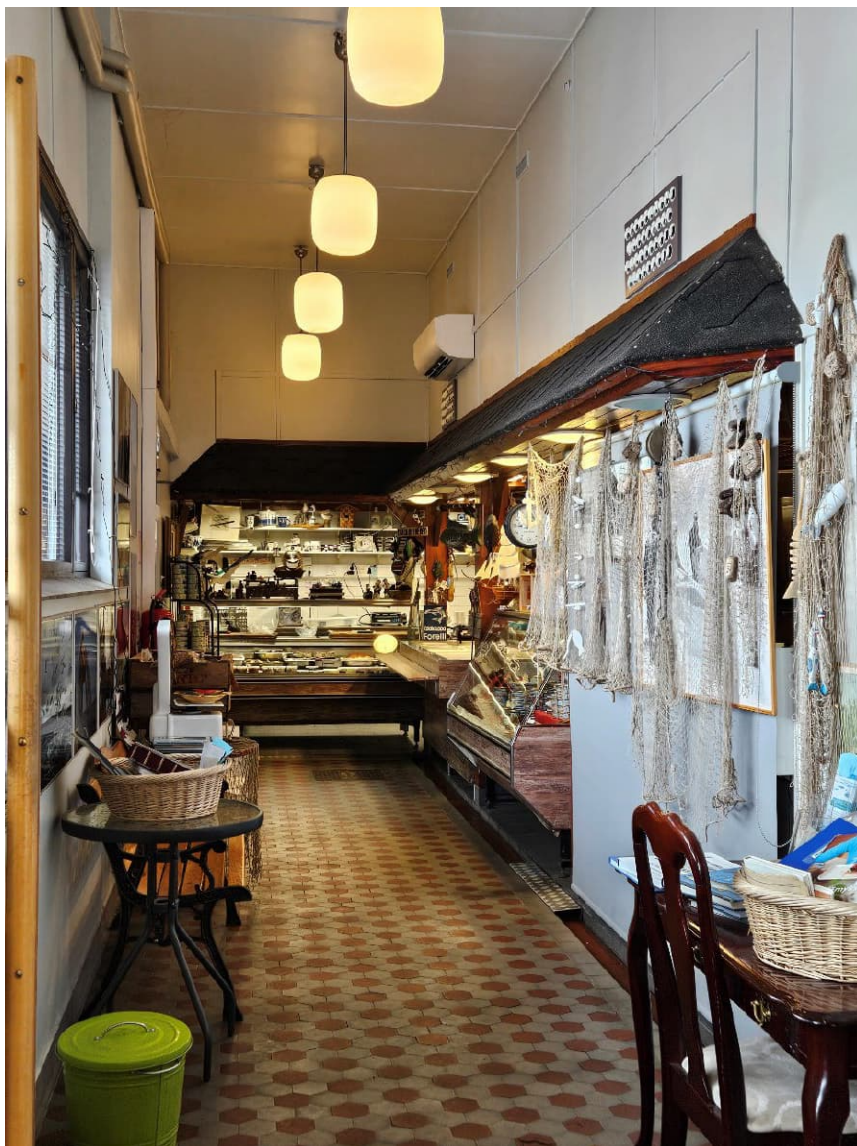
Kauppahallin asiakaskäytävälle on kulku torin suunnasta rakennuksen pohjoispuolelta, keskiosasta sekä eteläpuolen sisänurkasta, josta pääsee suoraan kalaosastolle. Lisäksi on sisäänkäynti Snellmaninkadun puolelta. Jokaisen sisäänkäynnin yhteydessä on tuuli-kaappi. Asiakaskäytävän varrella on myyntipisteitä sekä kahvila, jonka yhteydessä on pöytäryhmiä ikkunoiden vieressä. Asiakastiloihin kuuluvat myös WC-tilat pohjoispuolen sisäänkäynnin luona.

Kuva 94. Näkymä pohjoisen suuntaan. Vasemmalla kauppahallin kahvila. Puurimarakenteet ovat vuodelta 2002

Kuva 95. Myyntiosastot käytävän varrella. Näkymä kohti etelää. Puun eri sävyt hallitsevat hallin värimaailmaa.

Kuva 96. Kalanmyynti hallikäytävän eteläpäässä. Valaisimet ovat alkuperäiset, samoin levytetyt, maalatut seinä- ja kattopinnat sekä klinkkerilattia.

5.2.3 Liiketila

Tyhjillään oleva liiketila sijaitsee rakennuksen vinkkeliosassa. Tilaan kuuluu suuri huone sekä kaksi takahuonetta, WC ja varastohuone.

Kuva 97. Liiketila on korkeaa tilaa. Sisäkatossa on maalatut, vanhat puukuitulevyt. Lattia on päällystetty uudenaikaisella laminaatilla melko hiljattain.

Kuva 98. Ylhäällä: liiketilan takahuoneet ja sisäänkäynti. Alhaalla liiketila ja tuulikaapin sisempi ovi, joka on alkuperäinen.

5.2.4 Kauppahallin yleinen WC

Yleisiin WC-tiloihin kuljetaan itäpäädyltä. Naisten ja miesten tiloihin on omat sisäänkäynnit, ja tuulikaapissa puolet erottaa keskelle sijoitettu kassan huone, josta on käynti molemmille puolille.

Itäpäädyn WC-tiloihin on tehty vain vähän muutoksia. Klinkkereitä on uusittu ja pintoja maalattu.

Kuva 99. Kauppahallin yleinen WC. Vasemmalla kassa, joka sijaitsee sisäänkäyntien välissä. Oikealla ovi naistenhuoneeseen.

Kuva 100. Vasemmalla kuva naisten WC-kopeista ja oikealla miesten WC pisoareineen. Kumpaankin on oma sisäänkäyntinsä ulkoa.

5.2.5 Entinen talonmiehen asunto

Talonmiehen asunnossa sijaitsee nykyään kerhotiloja. Huoneisto on kooltaan kaksi huonetta ja keittiö, joka on pitkälti alkuperäisessä kunnossa. Lisäksi kylpyhuone- ja WC-tila kaakelointineen on lähes alkuperäiskuntoinen.

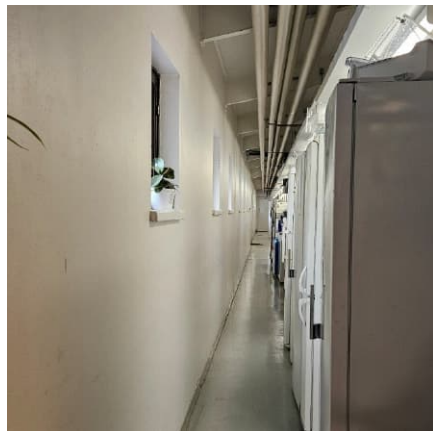
Kuva 101. Vasemmalla ylhäällä entisen talonmiehen asunnon olohuone ja oikealla makuuhuone. Alhaalla vasemmalla keittiö, jossa on säilynyt mm. alkuperäisiä kiinteitä kalusteita. Alhaalla oikealla kylpyhuone, jossa myös on säilynyt alkuperäisiä pintoja. Tilat ovat kerhokäytössä.

5.2.6 Kauppahallin toimijoiden varasto- ja kylmäsäilytystilat

Varastotiloja on rakennuksen Snellmaninkadun puoleisella sivulla, ja tiloihin on tehty omat sisäänkäynnit logistiikan helpottamiseksi. Lämpimässä säilyville tarvikkeille on häkkivarastotiloja, ja kylmässä säilytettäviä tuotteita varten on kylmähuoneita. Tavaroiden kuljetus varastotiloista myyntipisteille tapahtuu pitkän huoltokäytävän kautta.

Kuva 102. Vasemmalla häkkivarasto ja oikealla huoltokäytävälle johtava sisäänkäynti.

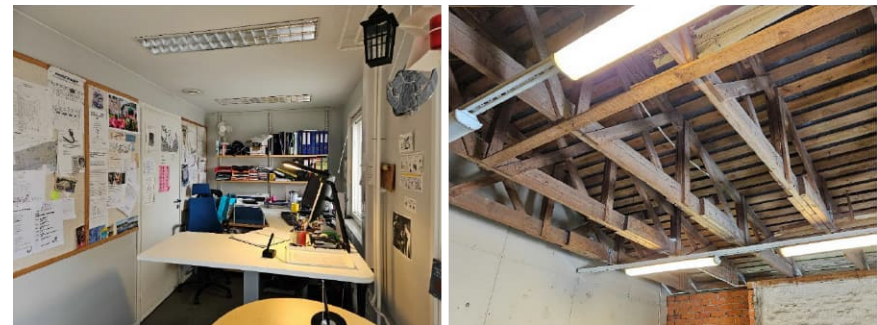
Kuva 103.
Huoltokäytävä kauppahallin länsisivulla. Neliskantiset ikkunat ovat Snellmaninkadun suuntaan.

5.2.7 Muita tiloja

Muihin rakennuksen tiloihin kuuluu mm. torivalvojan toimistohuone keittiönurkkauksineen rakennuksen pohjoisosassa torin puolella, kaksi varastohuonetta ja lämpökeskus rakennuksen siipiosassa sekä jätehuone pohjoispäädyssä.

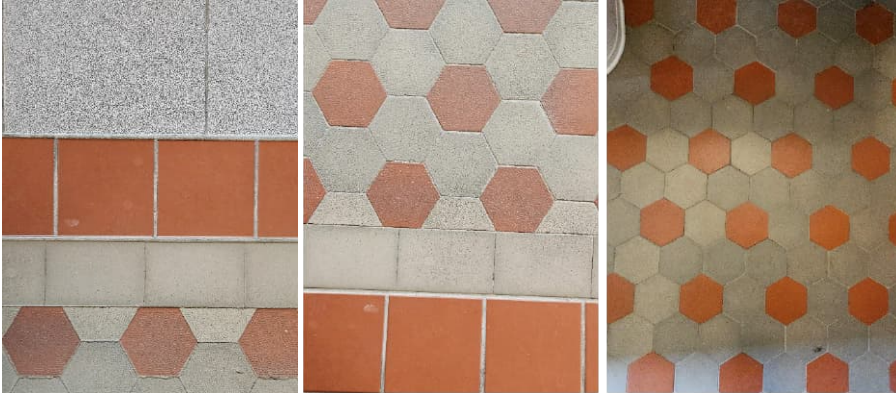
Kuva 104. Vasemmalla varastohuone ja oikealla lämpökeskus. Molemmat sijaitsevat rakennuksen eteläpäädyssä.

Kuva 105. Vasemmalla: Torivalvojan toimistohuone rakennuksen pohjoispäädyssä. Oikealla: Jätehuoneessa on näkyvillä rakennuksen kattorakenteita.

5.2.8 Keskeiset materiaalit ja varusteet

Keraamiset laatat

Kuva 106. Laatoituksia kauppahallin asiakaskäytävällä (2 kuvaa vasemmalla) ja yleisessä WC:ssä (oik.).

Kuva 107. Erilaisia laattapintoja.

Muovimatot ja laminaatit

Kuva 108. Vasemmalla liiketilan uudehkoa laminaattilattiaa, keskellä ja oikealla talonmiehen asunnon ja varastotilan muovimatot.

Maalatut pinnat

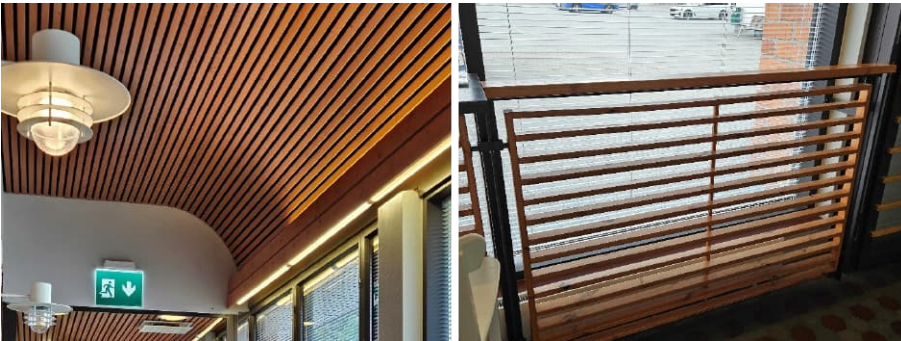
Kuva 109. Huoltokäytävän maalatut seinät. Osa seinäpinoista on päällystetty lasikuitutapetilla (vasemmalla).

Levymateriaalit

Kuva 110. Huokoista puukuitulevyä maalattuna talonmiehen asunnon ja varastojen sisäkatossa.

Puumateriaalit

Kuva 111. Puiset, petsatut rimarakenteet ovat peruskorjauksen ajalta, vuodelta 2002.

Valaisimet

Kuva 112. Vasemmalla alkuperäinen valaisin asiakashallin kalaosastolla, oikealla 2000-luvun valaisin hallikäytävällä.

Kuva 113. Vasemmalla sisääntuloaulan pyöreät plafondit ja hallikäytävän pitkät loisteputkivalaisimet, oikealla huoltokäytävän loisteputkivalaisimet.

6 ARVOT JA LUOKITUSPERUSTEET

6.1 Arvojen määrittely

Kohteiden arvoja ja ominaispiirteitä on tässä työssä tarkasteltu kolmen määrittelyperusteen kautta: kohteilla voi olla a) arkkitehtonisia/rakennusteknisiä, b) historiallisia ja/tai c) maisemallisia/kaupunkikuvallisia arvoja. Lisäksi on tarkasteltu rakennusten ja ympäristöjen säilyneisyyttä suhteessa alkuperäisiin ominaispiirteisiin tai johonkin merkittävään ja tunnistettavaan kohteen historiaan liittyvään vaiheeseen.

Alla on esitetty arvojen määrittelyjen perusteluina toimineet näkökohdat, sekä niiden pohjalta esitetty arvoluokitus, jota on käytetty.

6.1.1 Arkkitehtoniset ja rakennustekniset arvot

Arkkitehtuuri

Rakennus tai alue edustaa tyylipuhtaasti jonkin ajan tai tietyn tunnetun arkkitehdin rakentamisen tyyliä tai tekemisen tapaa esteettisesti ja/tai toiminnallisesti.

Rakennustekniikka

Rakennus tai alue edustaa joko tyyppillisesti tai vaihtoehtoisesti täysin poikkeuksellisesti jonkin rakennusteknisen innovaation tai teknologian kehitystä.

6.1.2 Historialliset arvot

Asutushistoria

Alue tai rakennus edustaa jonkin ajan tyyppillistä asuinrakentamista.

Teollisuuden, kaupankäynnin, ja liikenteen historia

Alue tai rakennus edustaa jonkin ajan merkittävää teollisuus- tai liiketoimintaa, tai liikennöinnin muotoja.

Sivistyshistoria

Rakennus edustaa alueen koulutuksen tai muunlaisen sivistyksen levittämisen historiaa.

Aatehistoria

Rakennus tai alue edustaa alueella poliittista kehitysvaihetta.

Henkilöhistoria

Rakennus on toiminut alueella merkittävänä pidettävän historiallisen henkilön kotina tai työpaikkana.

Sosiaalihistoria

Alue edustaa jonkin tietyn aikakauden sosiaalisen luokan arkielämän muodostumista kokonaisuutena (esim. pihapiirit kokonaisuuksina sisältäen rakennukset, kasvillisuuden ja yhteydet ympäristöön).

Kulttuurihistoria

Yleistermi kaikelle sille historialle, jossa ihmisen toiminta on merkittävää ja näkyvää; alueella tai rakennuksessa näkyvät useammat edellä mainitut historian piirteet tai muu merkittävä ihmisen ja yhteiskunnan toiminnan ominaispiirre.

Geologinen historia

Alueella on havaittavissa jääkauden yms. luonnon muutosten historia.

6.1.3 Kaupunkikuvalliset arvot

Rakennus on tärkeä osa kaupunkikuvallista kokonaisuutta tai muodostaa tärkeän kohteen (maamerkin/kiintopisteen) osana kaupunkikuvaa.

6.2 Säilyneisyys

Kohteita on lisäksi arvioitu säilyneisyyden pohjalta seuraavilla tavoilla:

Hyvin säilynyt kohde

Alue tai rakennus on säilynyt alkuperäisenä, tai muutokset ovat niin pieniä, että alkuperäinen ilme säilyy.

Kohtalaisen hyvin säilynyt kohde

Alueella tai rakennuksessa on voitu tehdä kohtalaisen paljon muutoksia, mutta pääpiirteissään sen hahmo on säilynyt ennallaan ja se on kokonaisuutena tunnistettavissa aikakautensa edustajaksi.

Merkittävästi muutettu kohde

Rakennuksen ulkoiseen hahmoon tai alueen rakenteeseen on tehty merkittäviä muutoksia. Alkuperäisiä tai alkuperäisen kaltaisena kunnostettuja rakennuksen tai alueen osia on kuitenkin mahdollista edelleen tunnistaa.

Täysin muutettu kohde

Alkuperäistä rakennusta ei ole enää mahdollista tunnistaa ulkoapäin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

7.1 Alueeseen liittyvät arvot

Kauppatorin alueella on historiallisia ja kaupunkikuvallisia arvoja.

Lappeenrannan tori oli aikoinaan Viipurin torin ohella merkittävä kauppapaikka Itä-Suomessa, ja Lappeenrannan torin tunnettuus vety- ja atomikioskeineen on edelleen koko Suomen laajuisesti merkittävä.

Torialueen historialliset arvot liittyvät kaupankäynnin historiaan sekä kulttuurihistoriaan. Lappeenrannan tori käsitteenä on edustanut karjalaista kaupankäyntiä ja elämää Viipurin toriperinteen hengessä, ja on tärkeä osa Itä-Suomen aineetonta kulttuuriperintöä. Myös torialueen aiempi käyttö urheilukenttänä ja punaisten hautapaikkana on osa kulttuurihistoriaa.

Nykyisen Toikankadun tielinjaus on historiallisesti merkittävä, sillä se on jäänne vanhasta maantierakenteesta. Toikankadun alkuosa on jäänne, joka muistuttaa vuoden 1932 kuntaliitoksessa tällä kohtaa poistuneen Lappeenrannan kaupungin ja Lappeen pitäjän välisen rajan sijainnista.

Kolmen kadun ja yhden kevyenliikenteenväylän rajaama tori muodostaa tärkeän maamerkin Lappeenrannan keskusta-alueella, ja aukion tunnistaa perinteiseksi kauppatoriksi.

7.2 Rakennukseen liittyvät arvot

7.2.1 Arkkitehtuuri ja tyylipiirteet

Tyyliiltään 1950-luvun modernismia edustava kauppahallirakennus on kaupunginarkkitehti Reino Ahjopalon suunnittelema. Yksikerroksinen rakennus on pitkän L-kirjaimen muotoinen. Pitkä sivu sijoittuu torin länsireunalle Snellmaninkadun varrelle, jota reunustaa vanha lehmuskuja. Siipiosa sijoittuu torin etelälaidalle.

Rakennuksen pitkä ja matala julkisivu on jaettu punatiilimuuratuin pilarein muutaman metrin levyisiin osiin, ja ikkunat on asemoitu niiden keskelle symmetrisesti. Snellmaninkadun puolella ikkunat ovat pienet ja neliömäiset, torin puolella on suuremmat, nauhamaisesti asemoidut ikkunat, joista osa (vuoden 2001–2002 peruskorjauksessa uusitut) ulottuvat maanrajaan saakka. Ikkunapuitteet ovat tumman harmaat. Ulko-ovet ovat joko puupaneliovia tai metalli-lasirakenteisia, ja kaikki ovat sävyltään tumman harmaita.

Rakennuksen julkisivut on osin rapattu ja maalattu valkoiseksi, mutta päädyt sekä pilarit on jätetty punatiilipinnalle. Vinkkeliosia on kauttaaltaan valkoinen, ilman tiilidetalleja. Rakennuksessa on epäsymmetrinen harjakatto galvanoitua lakkopeltiä, ja se on maalattu mustaksi.

Rakennus edustaa tyylipuhtaasti 1950-luvun modernistista tyyliä selkeine muotoineen ja pintoineen ja vähäisine yksityiskohtineen. Lisäksi rakennus on kauppahallirakennukseksi tyypillinen, rungoltaan matala mutta pitkän mallinen, ja myyntipisteet sijoittuvat kauppahalliperinteen mukaisesti käytävän varrelle. Ikkunoista tuleva luonnonvalo on kokonaisvalaistuksen kannalta tärkeä tekijä.

7.2.2 Historia ja keskeiset muutosvaiheet

Pääpiirustukset on päivätty 1.12.1955, ja rakennus valmistui vanhalle kentälle vuonna 1956. Aiempi kauppahalli sijaitsi satamatorilla.

Muutostöitä on tehty sekä julkisivuihin että sisätiloihin. Esimerkiksi vuonna 1967 lisättiin rakennuksen pitkälle julkisivulle torin puolelle uusi sisäänkäynti. Sisällä osa myyntiosastoista on yhdistetty suuremmiksi yksiköiksi. Torivalvojen ja -myyjien sosiaalitiloja on muutettu vuonna 1977. Kauppahalli peruskorjattiin vuonna 2002, ja tuolloin pääjulkisivuun lisättiin nykyiset alas asti ulottuvat ikkunat. Hallikäytävän sisäkattoon lisättiin petsatut, kaarevat puurakenteet, ja myynti- sekä kylmätiloja kunnostettiin.

Kauppatorin rakenteissa ja rakennelmissa on tapahtunut paljon muutoksia vuosikymmenien aikana joko rakenteiden kulumisen tai uudenlaisten tarpeiden, kuten torin uusien toimintojen myötä. Kauppahallin edustalla näkyvin muutos on lasten leikkipaikan rakentaminen vuonna 2017.

7.2.3 Arvot ja säilymisedellytykset

Lappeenrannan kauppahallilla on arkkitehtonisia, historiallisia ja kaupunkikuvallisia arvoja.

Rakennus edustaa harvalukuista jälleenrakentamisajan suomalaista kauppahallityyppiä (tyypillisuus ja harvinaisuus), ja kuuluu Suomen nuorimpiin kauppahalleihin.

Lappeenrannan kauppahalli (valm. 1956) ajoittuu kaupunginarkkitehti Ahjopalon tuottoimpiin suunnitteluvuosiin ja kuuluu hänen modernististen julkisten rakennustensa kokonaisuuteen. Näistä huomattava osa on säilynyt nykypäivään, arvioitu arvokkaiksi rakennetuiksi kulttuuriympäristökohteiksi ja suojeltu kaavoituksen keinoin.

Rakennus muodostaa tärkeän maamerkin erityisesti Snellmaninkadun varrella ja toriaukion laidalla, josta se näkyy kaikkiin ilmansuuntiin (kaupunkikuvallinen merkitys).

Rakennus on ollut alusta asti alkuperäiskäytössään, ja on samassa käytössä edelleen luokkuun ottamatta selvityshetkellä tyhjillään olevaa siipiosan myymälätilaa (alkuperäisyys). Lisäksi rakennus on melko hyväkuntoinen (vaatii osittain kunnostustoimenpiteitä, esim. katto), joten säilymisedellytykset ovat hyvät.

7.2.4 Säilyneisyys

Rakennus on säilyttänyt hyvin ominaispiirteensä ulkoarkkitehtuurissa. Julkisivujen muutostyöt on toteutettu niin, ettei alkuperäinen arkkitehtuuri ole kokenut suuria muutoksia. Sisätiloissa muutoksia on tehty runsaammin, mutta kauppahallille luonteenomainen pitkä hallikäytävä ja sen varrella olevat myymälät ovat säilyneet muutoksista huolimatta.

7.2.5 Suositukset

Tori

Torilla on pitkä historia aukiona, ja on suositeltavaa, että se säilyy jatkossakin rakentamattomana ja avoimena. Snellmaninkadun puolella oleva iäkäs lehmusrivistö ja niitä ympäröivät mukulakivireunukset tulee säilyttää.

Torin alle on haudattu punavankeja sisällissodan aikaan, joten jos torialueella päätetään kaivaa, tulee olla yhteydessä Etelä-karjalan museoon ja arkeologisiin.

Kauppahalli

Rakennuksen ominaispiirteiden säilyminen tulisi turvata myös jatkossa. Näihin kuuluvat muun muassa julkisivujen pintamateriaalit, kattomuoto ja aukotukset sekä sisätiloissa pitkän hallitilan muodon säilyminen ennallaan sekä muutamat detaljit, kuten lattian laatoitus ja muutamat jäljellä olevat riippuvalaisimet.

Paras vaihtoehto ominaispiirteiden säilymisen turvaamiseksi olisi suojelu kaavoituksen keinoin.

8 KOHDEKORTTI

Kohteen nimi: Lappeenrannan kauppahalli	Kunta: Lappeenranta
Kohdetyyppi: Liikerakennukset	Entinen kunta: -
Alkuperäinen käyttötarkoitus: Kauppahalli	Sijainti: Snellmaninkatu 14
Nykyinen käyttötarkoitus: Kauppahalli	Kiinteistötunnus: 405-11-9902-0
Inventoija: Liina Luoma	Omistaja: Lappeenrannan kaupunki
Inventointipäivämäärä: 26.-27.6.2025	Yhteystiedot: liina.luoma@ramboll.fi

Ajoitus	1956
Suunnittelija	Reino Ahjopalo (muutostyöt Seppo Aho)
Kerroslukumäärä	1
Perustus	betoni
Runko	Leca-tiili, punatiili, eristeenä Leca-sora
Vuoraus	maalattu rappauspinta ja puhtaaksi muurattu punatiili
Ulkoväri	valkoinen ja tiilenpunainen, tummanharmaat detaljit
Kattomuoto	epäsymmetrinen harjakatto
Kate	saumattu pelti

Ikkunat	osa puupuitteisia kitti-ikkunoita, uudemmissa alumiinipuitteet
Ovet	lasitetut metalliovet sekä puupaneloidut, maalatut ovet
Vintti	Matala yläpohja, ei vinttiä
Kellari	ei
Kuvaus	Tyyliltään 1950-luvun modernismia edustava rakennus on kaupunginarkkitehti Reino Ahjopalon suunnittelema. Yksikerroksinen rakennus on pitkän L-kirjaimen muotoinen. Pitkä sivu sijoittuu torin länsireunalle Snellmaninkadun varrelle, jota reunustaa lehmuskuja. Siipiosa sijoittuu torin etelälaidalle. Rakennuksen pitkä ja matala julkisivu on jaettu punatiili-muuratuin pilarein muutaman metrin levyisiin osiin, ja ikkunat on asemoitu niiden keskelle symmetrisesti. Snellmaninkadun puolella ikkunat ovat pienet ja neliömäiset, torin puolella on suuremmat, nauhamaisesti asemoidut ikkunat, joista osa (vuonna 2002 uusitut) ulottuvat maanrajaan saakka. Ikkunapuitteet ovat tumman harmaat. Puitteista vanhimmat Snellmaninkadun puolella ovat puuvalmisteiset, ja torin puoleiset suuret ikkunat ovat tehdasmaalattua alumiinia. Sisäänkäyntejä kauppahallin julkisiin tiloihin on neljä: kolme torin puolella ja yksi Snellmaninkadun puolella. Lisäksi on muita sisäänkäyntejä mm. yleisöltä suljettuihin apu- ja huoltotiloihin sekä yleisö-WC-tiloihin vinkkeliosan itäpäädyllä. Osa ulko-ovista on vanhoja, puurakenteisia paneliovia, jotka on maalattu tummanharmaalla sävyllä. Uudemmat ovet ovat lasitettuja ja metallirunkoisia. Rakennuksen julkisivut on osin rapattu ja maalattu valkoiseksi, mutta päädyt sekä pilarit on jätetty punatiilipinnalle. Rakennuksessa on epäsymmetrinen harjakatto galvanoitua lakkopeltiä, ja se on maalattu mustaksi.

Historia	Pääpiirustukset on päivätty 1.12.1955, ja rakennus valmistui vanhalle kentälle vuonna 1956. Aiempi kauppahalli sijaitsi satamatorilla. Osa myyntiosastoista on yhdistetty suuremmiksi yksiköiksi. Torivalvojen ja -myyjien sosiaalitiloja on muutettu vuonna 1977. Kauppahalli peruskorjattiin vuonna 2002, ja tuolloin pääjulkisivuun lisättiin nykyiset alas asti ulottuvat ikkunat. Hallikäytävän sisäkattoon lisättiin petsatut, kaa-revat puurakenteet, ja myynti- sekä kylmätiloja kunnostettiin. Alkuperäisistä pinnoista ja detaljeista säilytettiin muun muassa käytävän lattialaatoitus sekä muutama riippuva valaisin (eteläpäädyn kalaosastolla). Torilla on pitkä historia aukiona, ja torialueena se on ollut noin 70 vuoden ajan.
Lähiympäristö	Kauppatori rajautuu pohjoisessa Oksasenkatuun, itäpuolella viistosti kulkevaan Toikankatuun, etelässä Kievarinkadun jälkeen jatkuvaan kevyenliikenteen väylään ja lännessä Snellmaninkatuun, jonka laidalla myös kauppahalli sijaitsee. Torin ympärillä sekä torialueella on pysäköintipaikkoja autoille. Kahvikioskit (7 kpl) sijaitsevat pohjoislaidalla, joka on ollut niiden paikka Kauppatorin toiminnan alusta alkaen. Toria ympäröivä kasvillisuus muodostuu pääosin lehtipuista, joita on torin joka laidalla etelää lukuun ottamatta. Snellmaninkadulla säilynyt lehmusrivistö on vanhaa perua, viimeistään 1920-luvulta.
Sisätilat	Kauppahallin myyntitilat sijaitsevat pitkässä osassa yhden käytävän varrella. Toinen pitkä käytävä toimii myyjien huoltokäytävänä. Vinkkeliosassa on toimistotilaa, yleisö-WC:t, entinen talonmiehen asunto sekä varasto- ja teknisiä tiloja. Lisäksi rakennuksen länsipuolella on kauppahallitoimijoiden varasto- ja kylmäsäilytystiloja.

Säilymisedellytykset	Rakennus on ollut alusta asti alkuperäiskäytössään, ja on samassa käytössä edelleen lukuun ottamatta selvityshetkellä tyhjillään olevaa siipiosan myymälätilaa (alkuperäisyys). Lisäksi rakennus on melko hyväkuntoinen (vaatii osittain kunnostustoimenpiteitä, esim. katto), joten säilymisedellytykset ovat hyvät.
Arvot	Torialue Kauppatorin alueella on historiallisia ja kaupunkikuvallisia arvoja. Torialueen historialliset arvot liittyvät kaupankäynnin historiaan sekä kulttuurihistoriaan. Lappeenrannan tori käsitteenä on edustanut karjalaista kaupankäyntiä ja elämää Viipurin toriperinteen hengessä, ja on tärkeä osa Itä-Suomen aineetonta kulttuuriperintöä. Myös torialueen aiempi käyttö urheilukenttänä ja punaisten hautapaikkana on osa kulttuurihistoriaa. Nykyisen Toikankadun tielinjaus on historiallisesti merkittävä, sillä se on jäännös vanhasta maantierakenteesta. Toikankadun alkuosa on jäännös, joka muistuttaa vuoden 1932 kuntaliitoksessa poistuneen Lappeenrannan kaupungin ja Lappeen pitäjän välisen rajan sijainnista. Kolmen kadun ja yhden kevyenliikenteenväylän rajaama tori muodostaa tärkeän maamerkin Lappeenrannan keskusta-alueella, ja aukion tunnistaa perinteiseksi kauppatoriksi. Lappeenrannan torin tunnettuus on koko Suomen laajuisesti merkittävä. Kauppahallirakennus Lappeenrannan kauppahallilla on arkkitehtonisia, historiallisia ja kaupunkikuvallisia arvoja.

	Rakennus edustaa harvalukuista jälleenrakentamisajan suomalaista kauppahallityyppiä (tyypillisuus ja harvinaisuus), ja kuuluu Suomen nuorimpiin kauppahalleihin. Lappeenrannan kauppahalli (valm. 1956) ajoittuu kaupunginarkkitehti Ahjopalon tuottoisimpiin suunnitteluvuosiin ja kuuluu hänen modernististen julkisten rakennustensa kokonaisuuteen. Näistä huomattava osa on säilynyt nykypäivään, arvioitu arvokkaiksi rakennetuiksi kulttuuriympäristökohteiksi ja suojeltu kaavoituksen keinoin. Rakennus muodostaa tärkeän maamerkin erityisesti Snellmaninkadun varrella ja toriaukion laidalla, josta se näkyy kaikkiin ilmansuuntiin (kaupunkikuvallinen merkitys).
--	---

9 LÄHDELUETTELO

9.1 Arkistolähteet

Alkuperäiset asemakaavakartat vuosilta 1972 ja 1986. Lappeenrannan kaupunki.

Alkuperäiset rakennuspiirustukset 1955–2006. Lappeenrannan kaupunginarkisto. Kuvien yhteydessä käytetty lyhennettä LKA.

Alkuperäiset rakennuspiirustukset ja muutospirustukset vuosilta 1955–2007. Lappeenrannan rakennusvalvonnan arkisto. Kuvien yhteydessä käytetty lyhennettä LRAVA.

9.2 Kartta-aineistot ja ilmakuvat

Ajantasakaava. Lappeenrannan kaupunki. Karttapalvelu. <kartta.lappeenranta.fi/>

Gyldén, C. W. *Lappeenranta*. 1838.

Hannikainen, Albin. *Ehdotus Lappeenrannan asemakartaksi*. 1892.

Historialliset ilmakuvat. Paikkatietoikkuna. <kartta.paikkatietoikkuna.fi/>

Juutilanen, Erkki. *Villimiehen arkivaatteet*. 1963.

Maakuntakaava. Etelä-Karjalan liitto. <liitto.ekarjala.fi/maakuntasuunnittelu/aluesuunnittelu/maakuntakaava/>

Meurman, Otto-Iivari. *Lappeenrannan yleisemasemakaavakartta*. 1935.

Meurman, Otto-Iivari; Kivinen, Olli. *Lappeenranta – Lauritsala yleiskaava*. 1955.

Thomén, Valter. *Lappeenrannan kaupungin asemakaava*. (voimaan 1921) 1908.

Tekijä ei tiedossa. *Lappeenrannan kartta*. Karjalankulman Rakennushistoriallinen selvitys. 1848.

Yleiskaava. Lappeenrannan kaupunki. <lappeenranta.fi/fi/asuminen-ja-rakentaminen/kaavoitus/yleiskaavoitus/viimeisimmat-vahvistuneet-yleiskaavat/lappeenrannan-keskustaaja-man-osayleiskaava-2030-keskusta-alue>

9.3 Paikkatietoaineistot ja rajapinnat

Maanmittauslaitos. Karttakuvapalvelu (WMS). Haettu 2025.

Museovirasto. Kulttuuriympäristöaineisto, suojellut kohteet. Ladattu 2025.

9.4 Selvitykset

Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen. *Lappeenrannan virastotalokortteli – rakennushistoriaselvitys*. Senaatti-kiinteistöt Oy. 2012.

Kouvolan kaupunki. Kouvolan ydinkeskustan osayleiskaavan liite 8 – *Suojeltavat rakennukset ja ympäristöt*. 2017.

Ramboll Finland Oy. *Lappeenrannan ydinkeskustan modernin rakennusperinnön selvitys*. Lappeenrannan kaupunki. 2020.

Selvitystyö Ahola. *Lappeenrannan kauppakulma Oy:n liiketalo – Rakennushistoriaselvitys*. Lappeenrannan kauppakulma Oy. 2019.

Selvitystyö Ahola. *Lappeenrannan uimahalli – rakennushistoriaselvitys*. Lappeenrannan toimitilat Oy. 2015.

Tmi Lauri Putkonen. Tengbom Eriksson Arkkitehdit Oy. *Lappeenrannan keskustan osayleiskaava rakennetun kulttuuriympäristön selvitys*. Lappeenrannan kaupunki. 2013.

9.5 Kirjallisuus

Antikainen, Jyrki. *Lappeenrannan Kaupungin Historia: 1917–1966, Ensimmäinen Nide*. Lappeenrannan kaupunki. 1988.

Castrén, Liisa. *Lappeenrannan Kaupungin Historia: 1812–1918*. Lappeenrannan kaupunki. 1957.

Gyllenberg, Petra. *Tuoksuja ja tunnelmia – kauppahallit Suomessa*. Multikustannus Oy. 2007.

Kivinen, Olli. *Lappeenrannan Säästöpankin toimitalo*. Arkkitehti 4/1956.

Kokkonen, Merja. *Torikauppaa Lappeenrannassa 1930–1970*. Pro gradu- tutkielma (Turun yliopisto). Etelä-Karjalan museon julkaisusarja, nro 11. Lappeenranta 1985.

Murto, T. G. *Lappeenranta 300 Vuotta Kaupunkina*. Etelä-Savon kirjapaino. 1949.

Sivonen, Olli. *Kauppahallit kaupunkien ympäristöhistoriassa*. Alue ja ympäristö. 42: 1 (2013)

Tuuva-Hongisto, Sari. *Kaupanteon perinteitä Lappeenrannan kauppatorilla*. *Elore* 24, no. 2 (2017). Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry.

9.6 Muu lähdeaineisto

Etelä-Karjalan taidemuseo. *Lappeenrannan julkiset veistokset ja muistomerkit*. Verkkonäyttely. Viitattu 25.7.2025 <lappeenranta.fi/museot/verkkonayttelyt/julkiset_veistokset/teokset_3.html>

Kemppainen, Heikki. *Lappeenrannan kauppatorin uudella leikkipaikalla yllättävä vaikutus: "Rakennustyö on vienyt asiakkaat"* Viitattu 27.8.2025. <lappeenrannanuutiset.fi/paikalliset/1745980> 2017.

Lappeenrannan kaupunki. *Lappeenrannan kauppatori ja uusi kauppahalli, asemakaavan ja tonttijaon muutos K2740 Asemakaavan selostus, luonnos*. 2025

Maurikin. *Lappeenrantaan uusi kauppatori ja -halli. Maurikin blogi*, Viitattu 26.8.2025. <maurikin.blogspot.com/2017/03/lappeenrantaan-uusi-kauppatori-ja-halli.html> (Etelä-Saimaa 7.9.1955 lehtiartikkeli)

Museovirasto. Kotkan kaupungintalo ja Kotkan Säästöpankki. RKY.fi – valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Viitattu 15.8.2025. <rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1482>

Museovirasto. *Lappeen kirkko*. RKY.fi – valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Viitattu 25.7.2025. <rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1385>

Museovirasto. *Tampereen linja-autoasema ympäristöineen*. RKY.fi – valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Viitattu 15.8.2025. <rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=3966>

Työväenmuseo Werstas. *Punaisten muistomerkki*. Viitattu 15.8.2025. <tyovaenliike.fi/muistomerkit/punaisten-muistomerkki-65/>

Valtioneuvosto. *Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista* (voimaan 1.4.2018). 2017.